

מהדורת 'קדן טללי מכה'

שנה ט' (תשפ"ה)

אוצר פניני גאוני הדורות והחסידות

♦ בעלזות ♦

מאמרים נבחרים משכיות חמדה, שווים לכל נפש
מכוונים ומדוממים ככתבם וכלשונם מתוך הספרים הקדושים

זהר הקדוש המבאר

הכתר והכבוד

בהוצאת ישיבת "אביד יעקב"
מוסדות "אור מאיר ושמחה" נהריה
ע"ש כ"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחצידא זע"א

טז | הרוצה למושול ביצרו
יעשה השבון נפשו
מילתא חדת"א – מילין יקרין

יב | ותשקע האש
ניצוץ אורה חסידי לפרשת השבוע
ספיר ויהלום

א | עיקר אור הנשמה
להאיר את השבת הגשמיית
אוצר פניני החסידות

העלונים: אביד יעקב • מילתא חדתא • ספיר ויהלום • ובחרת בחיים • מכתלי בית הדין • מגדנות

נושאים בפרשת בהעלותך

מעלת הרצון

קדשת לוי

רבי לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א

עקר החביבות אצל הבורא הוא הרצון
לעשיית המצוה | משל נאה

כי נתנים נתנים המה לי מתוך בני ישראל תחת פטרת כל רחם בכור כל מבני ישראל למחתי אתם לי (ח טו). לבאר בפסוק הלשון 'נתנים נתנים'.

והנראה דרך משל ומליצה, באשר יביאו מתנה לשר אחד פחות הערך, אזי המתנה עצמה חביב אצלו, מה שאין כן כשיביאו מתנה לשר גדול ואפרסם גדול, המתנה גופא אינו חביב אצלו כלל, כי אפרסם גדול כמוהו, כמה רכבות מדרגות שיש לו, יהא חביב אצלו מתנה פחותה כזו.

אך החביב אצלו, הוא נדבת לבו של זה הנותן, שעלה ברצונו לתן לו מתנה. ונמצא ערך החביבות של זה השר, הוא להנותן הנתינה, כלומר שעלה בדעתו לתן לו מתנה, ולא המתנה עצמה שנותן לו.

וזהו גבי השם יתברך גם כן, שיקרבו לויים לעבודתו יתברך, מה בצע לו בהם, הלא מלפניו יחילו כל ישרי תבל, וכל שרפי מעלה עומדים עליו באימה וביראה 'לעשות רצון קונם וחספן צורם'. רק חביב אצלו יתברך מה שעלה בדעתו להתקרב לעבודתו יתברך.

הרמז בלשון הפסוק

וזהו כי נתנים נתנים המה לי מתוך בני ישראל כי הנתינה שלהם, שעלה בדעתם שיקרבו וימסרו לעבודתו, זה חשוב נתינה אצלו כנ"ל, לא המתנה עצמה, רק הרצון שבו שנתן מתנה זו חביב אצל הבורא:

לקוטי הלכות

רבי נתן מברסלב זיע"א

עקר שרש הנשמה הוא בחינת ה'רצון'

וזה בחינת בהעלותך את הנרת אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות (ח ב), כי הנשמה קרויה נר, כמו שכתוב 'נר ה' נשמת אדם חפש כל חדר ב'טן' (משלי כ ד). ועקר שרש הנשמה הוא בחינת רצון, ועל כן נקראת 'נפש', לשון רצון.

תקף הרצון והשתוקקות כנר דולק

ועל כן נקראת נר, כי תקף הרצון הוא כמו נר דולק, בבחינת 'כי עזה כמות אהבה וכו'', שהוא תקף הרצון והאהבה וההשתוקקות להשם יתברך, ומבאר שם 'רשפיה רשפי אש שלהבתה, מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה וכו'' (שיר השירים ח ו-ז).

כי תקף האהבה והרצון להשם יתברך בוער כמו רשפי אש שלהבת יה שממנו נולקין כל הנרות הקדושים בבחינת 'לאנהרא בוצינין לאדלקא שרגין', שזהו בחינת אור הנשמה שקרויה נר ה' – שנולקת ומאירה על ידי תקף הרצון דקדשה הבורע להשם יתברך ברשפי אש שלהבת יה.

עקר אור הנשמה - להאיר את חשכת הגשמיות

ועקר אור נר הנשמה הוא, שצריכין להאיר בכל מיני תקף החשך וצלמות, כי רק בשביל זה ירדה הנשמה לזה העולם להתלבש בגוף גשמי ועבור כזה, כי גשמיות הגוף והעולם הזה נקרא חשך ומעצם החשך לא היה אפשר להתקיים.

כחה הגדול של הנשמה לא להניח את הרצון הטוב בכל מה שיעבר על האדם

ועל כן המלאכים כשיירדו לזה העולם נקשלו מאד מאד כמו שאמרו רז"ל (ראה נדה סא. רש"י ד"ה שבא), רק הנשמה נמשכת ממקום גבוה מאד מרצון העליון, על כן יש לה כח אם תרצה לעמוד במלחמה זאת.

כי אם התגבר לאחז בשרשה שהוא בחינת רצון, דהינו שלעולם לא תניח את הרצון הטוב בכל מה שיעבר עליו, על ידי זה תוכל להתגבר לעולם נגד חשכת הגוף והעולם הזה וכו'.

בבחינת 'פי אתה תאיר גרי ה' אלקי

יגיה חשכיי' (תהלים יח כט), ועל ידי זה 'פי כף ארץ גדוד ובאלקי אדלג שור' (פסוק ל שם), שאוכל להתגבר נגד כל הגדודים והחילות וחומות ברזל הרוצים להפסיק חס ושלום ביני וביני אבי שבשמים, כי אף שהוא לפי בוער עדן ברשפי אש שלהבת יה להשם יתברך אשר מים רבים לא יוכלו לכבותה וכו'.

וזה גם חשך לא יחשיך ממך ולילה כיום יאיר וכו' (שם קלט יב), וכתוב

'אל תשמחי איבתי לי כי נפילתי קמתי כי אשב בחשך ה' אור לי' (מכה ז ח). והכל על ידי תקף הרצון שהוא עקר קדשת הנשמה בשרשה שנקראת בשביל זה נר, כי היא מאירה כמו נר ממש שמאיר בכל מיני חשך.

שבעת הנרות - להאיר את שבע מדות הרעות

וזה בחינת שבעת הנרות, כי הנשמה כלולה מכל השבע מדות כידוע. ויש שבעה מדות בקדשה, שהם כלל הכל, ואת זה לעמת זה יש שבע מדות רעות שזה בחינת שבעת פרות הטובות ושבע פרות הרעות וכו', בחינת שבעה ימי טוב ושבעה ימי רע.

והאדם בא לזה העולם בשביל להתנסות בזה, שיעבר עליו כמה מיני חשך הפלולים שבעה, שזה בחינת שבע מדורי גיהנם שהאדם נענש בהם חס ושלום כשלא עמד בנפיון ונכשל בהם, שזה בחינת 'ושבעה עדנין יחלפון עלוהי'.

ובפרט מי שרוצה להתחיל לכנס בעבודת ה' ולהתקרב באיזה התקרבות להשם יתברך, שכל מי שחותר ועוסק לנתק עצמו מהרע ולהתקרב אל הטוב, כמו כן מתגרים ומתגברים בו יותר ויותר וכו'.

התגברות הרצון דקדשה בעז ומצומות כל יום מחדש

ועל כל זה עקר העצה והתחבולה הוא התגברות הרצון דקדשה, שפשטהאדם מתחזק אף שהוא בכל מה שעובר עליו - לבלי להניח את הרצון דקדשה ולהתחיל בכל יום מחדש ברצונות חזקים חדשים להשם יתברך וכו', אזי הרצון דקדשה שהוא עקר קדשת הנשמה כנ"ל, מאיר לו כמו נר ממש שמאיר בכל מיני חשך שבעולם.

ועל כן הם בחינת שבעת הנרות, כי צריכין להאיר בכל מיני חשך שפלולים בשבעה שמשים כל הנפילות שבעולם חס ושלום בבחינת 'כי שבע יפול צדיק וקם' (משלי כד טז), כי כל אחד מישראל נקרא צדיק כמו שכתוב 'ועמך כלם צדיקים' (ישעיה ס כא) (ברכת השחר הלכה ה):

פרשת בהעלותך

והולך אל חר התנור שהוא הקומי"ן (ארוכה) לידע אם נכנס דרך שם.

זהו שוטה אפלו בביתו ובהיכלו ואין לו יראת שמים אפלו כמלא נימא, כי הירא הוא השפל בעיניו ויודע שעדיין לא התחיל בשום עבודה כלל ודי שהוא חי בחסדי ה' להשפל והנבזה, וזה ואשכחן מקדש דאקרי משכן, והבן. כך שמעתי ממורי ז"ל בבאור פנותו הקדושה:

דגל מחנה בני דן מאסף לכל המחנות (כה)

לקוטי שיחות

רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זיע"א

שבת דן היו משיבי האבדות הרוחניות לשאר המחנות

מחנה דן היה מאסף לכל המחנות. הם הלכו בסוף כל המחנות, ועל ידי זה היה ביכולתם למצא את כל הדברים שאבדו בגי המחנות שלפניהם, ולהשיבם לבעליהם.

נמצא, דאף על פי שמחנה דן היה לבסוף, שזה מורה על פחיתות מדרגתו – בחינת רגל, מכל מקום – ואדרבה, מצד זה גופא – היו הם דוקא משיבים את האבדות לשאר המחנות.

אבדה רוחנית | המאבד מ'מה' שנותנים לו - בחינת הבטול

הענין ד'אבדה' ברוחניות הוא כפרוש התסירות על מאמר רז"ל (חגיגה ד.) איזהו שוטה זה המאבד כל מ'מה' שנותנים לו – שמלמעלה נותנים לכל יהודי בחינת מ"ה, דהינו כח הבטול לאלקות. אלא שמצד היצר הרע, הנקרא מלך זקן וכסיל – שוטה – עלולים לאבד חס ושלום את בחינת מ"ה. והמוצאים אבדה זו והמשיבים אותה הם מחנה דן – מאסף לכל המחנות.

התייחסות שבת דן בענין הבטול

אצל המחנות שנסעו בראשונה והיו קרובים אל המשכן, אפלו אצל שבת לוי ואפלו אצל בני קהת, עלול להיות שיאבדו בחינת מ"ה והבטול לאלקות. רק מחנה דן – בחינת רגל דוקא, הנה לא זו בלבד שבחינת מ"ה שבשנשמתם נותרת בשלמותה, אלא עוד זאת, הם משיבים את מ"ה והבטול גם לשאר בני ישראל.

דלכאורה 'יגיעה' ו'מציאה' הם שני הפכים שאינם הולכים יחדיו, כי 'מציאה' הוא דבר המגיע בהסח הדעת, ואלו מה שהאדם משיג ביגיעתו אינו נחשב למציאה, ואם כן מהו שאמרו 'יגיעת ומציאת'.

אלא, דהשמיענו בדבריהם ענין זה, שהאדם למרות יגיעתו הרי כל השגתו היא רק בתורת מציאה שבאה לו במתנה, ולא בכח יגיעתו. אלא שזאת המתנה נתנת רק למי שמיגע עצמו בתורה, וכאמרם ז"ל 'לא יגיעתי ומצאתי אל תאמין' (סו), כי לולא היגיעה אין זוכים להשגת התורה. אף על כל פנים גם המתגעע בתורה, השגתו אינה על ידי יגיעתו, כי אם בתורת מתנה ומציאה:

ונסעו הקהתים נשאי המקדש והקימו את המשכן עד באם (אשכחן משכן דאקרי מקדש ומקדש דאקרי משכן, עירובין ב.) (י כא)

אור התורה

רבי שלום תאומים זיע"א

הלמוד לעבודת הבורא מדברי הנמרא משכן אקרי מקדש ומקדש אקרי משכן

ושמעתי ממורי (הרה"ק רבי ברוך ממעזיבו זיע"א) על זה שהקשה מה יוצא לנו מזה לעבודת הבורא אם משכן נקרא מקדש או מקדש נקרא משכן.

ואמר שדבר זה מרמז על היראה שבאדם, כשהוא בביתו או היראה שבו נקרא בשם מקדש קבוע, מה שאין כן כשהוא בדרך היראה שבו נקרא בשם משכן – אהל ארצי ונסעו ויחנו, שאינו יכול ללמד ולהתפלל.

ולפעמים כאשר אדם יודע שנסיעתו בדרך הוא גם כן עבודת הבורא כי הוא המכין מצעדי גבר, וכשנוסע לאיזה תקון באכילה ובשתיה ובתפלה ובשנה ובאיזה דברי תורה, הכל הוא רצון הבורא ברוך הוא והוא עושה רצונו, ואחר פונת הלב הן הדברים.

ואם כן באדם כזה אפלו בנסיעתו בדרך היראת שמים אצלו בקביעות כי יודע שהנסיעה מעשה ה' המה, וזה ואשכחן משכן – שהוא הנסיעה – אקרי מקדש קבוע.

וכן להפך באדם שהוא שוטה בביתו ודומה לו שהוא עובד ה' על דרך השלמות גדול ומצפה לגלוי אליהו בכל עת ורואה בכל הפתחים אם בא דרך שם,

וזה מעשה המנרה מקשה זהב וגו' כמראה אשר הראה ה' את משה כן עשה את המנרה (כן עשה את המנורה, על ידי הקדוש ברוך הוא נעשית מאלה, רש"י) (ח ד)

באר יעקב

רבי יעקב יצחק בער מנדבורנא זיע"א

יגיעת האדם אינה אלא בגדר השתדלות, אף ההצלחה היא כלה מיד ה' לבדו

יש לומר בזה, שהוראה גדולה למד כאן הקדוש ברוך הוא את משה רבנו, והיא כלל גדול בתורה ובכל עבודת הבורא.

כי הנה משה רבנו היה מתיגע לעשות את המנורה כפי שצוהו ה', אף לא עלתה בידו, עד שלבסוף הורה לו ה' שישליך הזהב אל האש, ונעשתה המנורה מאלה.

כא הקדוש ברוך הוא ללמדו, שבאמת האדם אינו יכול לפעל בכחו כלום, כי הכל הוא מכחו יתברך ומדיליה אינו שוה מאומה. אלא שהאדם נדרש ממנו לעשות השתדלות, כי כך הוא רצון ה', ועל ידי השתדלותו יהא הקדוש ברוך הוא עושה את העשיות הנדרשות.

באור דברי רש"י 'כתבנית אשר הראה בחר'

וזהו כמראה אשר הראה ה' את משה כן עשה את המנרה, ופרש רש"י 'כתבנית אשר הראהו בחר'.

דענין זה שהראהו כאן במעשה המנורה שעל ידי הקדוש ברוך הוא היא נעשית מאלה, הוא כמו הדבר אשר הראהו בחר עת ישב שם ארבעים יום וארבעים לילה, והבין שהאדם אינו משיג מאומה בעמלו, אלא הכל הוא מהשם יתברך.

מידעה זו הגיע משה רבנו לענוה

ומזה ידע משה, שאף אם הוא רואה במעשה המנורה את מעלתו על פני שבעת הרועים, על ידי שכל הנרות פונים אל מול פני המנורה, עם כל זה אין לו ליחס את הגדלה לעצמו ולהתנאות בה, כי הכל הוא מהשם יתברך.

באור 'יגיעתי מצאתי תאמין'

ומזה מוסר השכל לכל אדם לידע, שאף אם עמל ויגע בתורה ומצא פרי מדתו, אין זה בכח עמלו, רק מתנה טובה שנתנה לו מהקדוש ברוך הוא בשכר יגיעתו.

וכדפרשו קמאי במאמר חז"ל יגיעתי ומצאתי תאמין (מגילה ו.),

שאתה הוא החי המדבר בעדנו ועוסק בתורה ובמעשים טובים, וזהו חננתו במדבר, במדבר לשון דבור. וזהו שמסים והיית לנו לעינים, דהיינו אתה הוא עינינו כיון שאתה הוא הפועל, ולפיכך אל נא תעזב אתנו. והיה כי תלך עמנו, והיה' לשון שמחה, כלומר שמחה גדולה תהיה לך אם תלך אחר עצתנו, והיה הטוב ההוא אשר ייטיב ה' עמנו באותו עולם ובתחתית המיתם, והטבנו לך, כי הטובה המגיעת לנו גם אתה תהנה ממנה.

לכסוף הגוף שומע לנשמה

ושמע להם הגוף ורדף אחר עצתם, וכלם הסכימו בעצה טובה. וזהו שאמר אחר זה ויסעו מהר ה', 'הר ה' הוא יצר הרע שדומה להר, עכשו הסכים הגוף עם הנפש רוח נשמה, ונסעו ממנו ועשו תקון כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (קידושין ל), 'שליש אדם ימיו שלישי במקרא שלישי במשנה שלישי בתלמוד, וזהו דרך שלשת ימים, דהיינו תשלשו הימים כאמור. וארון ברית ה' הוא יצר הטוב, נסע לפניו מכח התקון שעשו דרך שלוש הימים, כדי לתור להם מנוחה.

השכינה שרויה כנגדו בעולם הזה ובעולם הבא

וכיון שהגיע זמנם לפטר, השכינה הולכת עמם ומלוגה אותם עד מקום מנוחתם, וזהו שאמר וענו ה', היא השכינה, עליהם יום, דהיינו כשהולכו לעולם הבא הנקרא 'יום', בנסעים מן המחנה הוא עולם הזה, שהעוסקים בתורה אף העולם הזה נקרא להם מחנה שכינה, שהשכינה שרויה נגד העוסק בתורה, נמצא בשעת פטירתו נסע ממחנה שכינה למחנה שכינה, ולהכי קרי לה בנסעים מן המחנה:

זכרנו את הדגה אשר נאכל וגו', ואת הבצלים ואת השומים (יא ה)

רצא דשבת

רבי אליעזר זאב מקרעטשניף זיע"א

אכילת דגים בצלים ושומים בשבת

לתקן תלונת בני ישראל עליהם

הנה ממנהגי בני ישראל לאכל בשבת קדש דגים וגם שומים ובצלים, וסודות נפלאים בזה.

ואפשר לתת עוד טעם, כדאיתא במדרש פרשת בשלח (שמו"ר כג ג) שהצדיקים בדבר שמקלקלין בזה הם מתקנים. ובאשר חטאו בהזכרת שמות מאכלים האלו, לכן מתקנים בזה שאוכלים אותם לשם מצוה לכבוד שבת קדש:

כי אם בתורה ובמעשים טובים, כי זהו עקר ביאתה.

והנשמה מורה לגוף שירדף אחר עצתה, ומודעת לו כיון שסוף אדם לקבר ומיו כצל עובר, אין לו לרדף אחר חיי שעה ולהניח חיי עולם. וידוע שהנשמה פעלוּתִיה תלויים בגוף, שאם אין הגוף עוסק בתורה ובמעשים טובים, נשמה מנין לה.

הנשמה מבקשת מהגוף שישמע לדבריה ובכך ייטב גם לו

וזהו פונת הפסוקים: ויאמר משה הוא הנשמה, לחבב הוא הגוף שמחבב תורה ומעשים טובים, בן רעואל קרי בה ירע אל', דהגוף המחבב תורה ומעשים טובים נקרא רע לאל. המדיני, שעושה דין לעצמו. חתו משה, דהגוף הוא חתן הנשמה. **נסעים** אנחנו, כלומר העולם הזה שאנחנו בו, אין לנו שום זמן מגבל בו שנוכל לומר עדין הימים ארפים ונחזור בתשובה, רק כל היום שמא הוא זמן מיתתנו, וזהו שאמר נסעים אנחנו מהעולם הזה היום או למחר, אל המקום הוא עולם הבא אשר אמר ה' אתו אתו לכם.

לכן לכה אתנו, רדף אחר עצתנו ולא תעסק כי אם במעשים טובים, ובזה והטבנו לך, דגם הגוף יש לו הנאה גדולה, שעל ידי מעשים טובים זוכה לקום בתחתית המיתם ותחזור לו הנשמה שהיתה בו וישיג השגה גדולה, וזהו והטבנו לך. ומה שאמר בלשון רבים לכה אתנו והטבנו לך, משום דיש באדם נפש רוח נשמה, ולפיכך אמר בלשון רבים.

כי ה' דבר טוב על ישראל, רוצה לומר זה הטובה של עולם הבא ושל תחתית המיתם, לא עשאה הקדוש ברוך הוא כי אם לישראל לבדם ולא לאמות העולם, וכיון שכן, למה נגרע לבלתי קחת חלקנו בטובה ההיא שאין לה הפסק.

בתחלה הגוף מסרב ועומד בטבעו

ויאמר אליו לא אלה, בתחלה הגוף מסרב, כיון שטבעו הוא טבע העולם שהוא שרוי בו, לפיכך אמר לו לא אלה אחר עצתך ואתבטל מהנאות העולם הזה, וזהו כי אם אל ארצי ואל מולדתי אלה, דהיינו הגוף הולך אחר שרשו ומולדתו שהוא הנאות העולם הזה.

הנפש רוח ונשמה מבקשים טוב מהגוף

חוזרת הנשמה ואומרת לו אל נא תעזב אתנו, כי אנחנו שלשה תלויים בך, נפש רוח נשמה, כי אתה הוא הפועל, וזהו כי על כן ידעת חננתו במדבר, דהיינו אתה יודע שעקר חנינותו בך, בשביל

עבודת מחנה דן - קבלת על | באור המעשה באדם שהיה אומר 'דונו דיני'

וזהו גם מה שנאמר 'דן דיני' (בראשית מט טז), ואיתא בגמרא (פסחים ד): הווא דאמר דונו דיני אמרי שמע מנה מדין קאתי דכתיב דן דיני גו'.

ההנהגה ד'דונו דיני', הינו שעל כל דבר ודבר, אפלו הפעוט ביותר, מעין הוא תחלה מה הדין בשלחן ערוך. הנהגה זו באה מצד קבלת על דוקא.

כל זמן שהעבודה בתורה ובמצות היא מצד טעם ודעת - מצד ההבנה, - הרי גם על פי שכל של תורה יש חלוק כיון דבר גדול לדבר קטן. אבל מצד קבלת על הרי קלות שבקלות וקמורות שבקמורות שוים שהרי כלן הן גזרותיו של הקדוש ברוך הוא בשוה.

וזהו עבודתו של מחנה דן - קבלת על. ולכן בגלוי ובחיצוניות מדרגתם היא מדרגה נמוכה, שהרי אין לו הבנה וענג בעבודת ה', אבל באמת ובפנימיות, קבלת על היא למעלה מהשגה.

הלמוד מהנ"ל לענין אהבת ישראל והתמסרות לעשיית טובה ליהודי

ההוראה מפי בעבודת: אף מי שלומד תורה ומקיים מצות באפן הנעלה ביותר, עד שעומד בקרוב למשכן ולארון, מכל מקום, אם מחשבתו נתונה רק לטובה שלו (ואפלו כשמדבר בטובה ורחיני) וחסרה אצלו ההתמסרות לעשיית טובה ליהודי אחר, הרי מאחר שחסר אצלו ענין ואהבה לרעהו כמות, יסוד כל התורה, עלול הוא לאבד את בחינת מ"ה שבנפשו.

דוקא זה שמקדיש עצמו לגמרי במסירת נפש לאהבת ישראל, הוא דוקא מבטח בנוגע לעצמו שהוא יהיה בשלמות, והוא יכול אף להשיב את האבדות הרוחניות של הזולת (ח"א עמ' 103 ואילך):

ויאמר משה לחבב בן רעואל המדיני חתו משה נסעים אנחנו אל המקום אשר אמר ה' אתו אתו לכם לכה אתנו והטבנו לך כי ה' דבר טוב על ישראל וגו' (י כט-לד)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

הגוף רוצה להתדבק בגשמיות והנשמה ברוחניות

אפשר לרמוז אלה הפסוקים על ענין הגוף והנשמה, דידוע כיון שהגוף מחמר קרץ, לפיכך תאונתו וחשקו להתדבק בהבלי העולם הזה ובתאוותיו, והנשמה כיון שהיא חלק אלוה ממעל, רצונה וחפצה

פרשת בהעלותך

הַאֲמוּנָה בְּשִׁלְמוֹת. כָּל הַגּוֹפִין וְהַצּוּרוֹת נִקְרָאִים תְּמוּנָה [רְצוּנִי לומר ווידער גישטאלט].

וְצִירֶיךָ הָאֲדָם לְהַרְגִיל אֶת עַצְמוֹ בְּכָל יוֹם שֶׁלֹא לְרֹאוֹת עַל הַתְּמוּנָה אֲלָא עַל הַפְּנִימִיּוֹת שֶׁבְּתוֹכָהּ, וּבִיּוֹם מַחְמַת שֶׁהִנְשָׁמָה בַּגּוֹף הַמַּחֲזִין הֵם כְּמוֹ בְּחִלְשׁוֹת הַבְּהִירוֹת שֶׁלָּהּ וְאִין יָכוֹל לְרֹאוֹת הַפְּנִימִיּוֹת, אֲבָל בְּלִילָה שֶׁהִנְשָׁמָה יוֹצֵאת מִן הַגּוֹף אִזְּ הִיא בְּחִלּוֹם, רְצוּנִי לומר חֶזֶק בְּהִירוֹת שֶׁלָּהּ וְאִזְּ הוּא רֹאֶה הַפְּנִימִיּוֹת, וְזֶהוּ בְּחִלּוֹם אֲדָבָר בּוֹ.

באור 'אני בצדק אחזה פניך אשבעה בהקיץ תמונתך'

וְזֶה שֶׁכָּתוּב 'אֲנִי בְּצִדֵּק אֲחֻזָּה פָּנֶיךָ אֲשַׁבְּעָה בְּהַקִּיץ תְּמוּנָתְךָ' (תהלים יז טו), בְּשִׁבְלִי שֶׁהִרְגִיל אֶת עַצְמוֹ בְּהַקִּיץ לְרֹאוֹת וְלַחֲשֹׁב 'תְּמוּנָתְךָ' עַל הַפְּנִימִיּוֹת, לְכַן זִכְתִּי לְרֹאוֹת 'בְּצִדֵּק' שֶׁהוּא בְּחִלּוֹם צִדֵּק לְשׁוֹן יִשְׂרָאֵל וְאֵמֶת שֶׁיֵּשׁ פְּנִימִיּוֹת בְּתוֹכָהּ, פָּנֶיךָ פְּנִימִיּוֹת מִמֶּשׁ בְּלִי שׁוֹם תְּמוּנָה.

ומי שֶׁעוֹשֶׂה כֵּן הוּא מְרַכֵּב לְשִׁכְנָה שֶׁבְּאֲמִצָּע, וְזֶהוּ דוֹר הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשְּׁלֹם הִיָּה מְרַכֵּב לְשִׁכְנָה שֶׁסָּכָה תְּמִיד עַל הַשִּׁכְנָה שֶׁבְּתוֹכָהּ וְלֹא עַל הַגְּשָׁמִיּוֹת, וְזֶה נִקְרָא 'עֲלֵמָא דְאֵתִי' שֶׁהַשֶּׁכֶל מִתְגַּבֵּר אֲצִלּוֹ תְּמִיד מַחְמַת זֶה הַמַּחְשָׁבָה, וּמַחְמַת שְׁטוּרֵד הַמַּחְשָׁבָה לְבֹא בְּפְנִימִיּוֹת אִין לָהּ עֵת לִפְנוֹת אֶל הַגְּשָׁמִיּוֹת, וְהוּא מִתְרַחֵק בְּכָל יוֹם וּמִתְקָרֵב אֶל הַקִּדְשָׁה:

מסכת אבות – פרק ב'

וכשאתה מתפלל אל תעש תפלתך קבע
(מ"א)

גנזי יוסף

רבי יוסף מסטאנוב זיע"א

אריכות בתפלה וקריאת שמע אינם מונעים פרנסה מהאדם

הנה רָמַז בְּתֵבַת 'קִבֵּעַ' שֶׁהוּא לְשׁוֹן גָּזֵל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי כב כג) 'קִבֵּעַ אֶת קִבְעֵיהֶם נִפְשִׁי, שֶׁלֹא תֵאמַר שֶׁאֲרִיכוֹת קְרִיאַת שְׁמַע וְתַפְלָה גּוֹזְלִין פְּרִנְסָה שְׁלִי, 'אֲלָא רַחֲמִים', הוּא כִּנְגֵד קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁיֵּשׁ בּוֹ רַחֲמִים תְּבוּת, וּבְזֶה מְעוֹרֵר חֶסֶד אֲבִרָה, גִּימְטְרִיא רַמ"ח, 'וְתַחֲנוּנִים' כִּנְגֵד תַּפְלָה, שֶׁתַּחֲנוּן אֶחָד מַעֲשֶׂה לְשׁוֹנוֹת שֶׁנִּקְרָא תַּפְלָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב רַש"י בְּפֶרֶשׁת וְאֶתְחַנֵּן עֵין שָׁם, וְהִינוּ שְׁמָהּ – אֲדָרְבָּה בֹּא שְׁפַע עַל הָאֲדָם (פרשת בהעלותך):

תַּתִּנִּי עֲנוּה דְאִיכָא אָנָּא, דְּלִכְאוּרָה אִם הִתְשִׁיב עַצְמוֹ לְעֵנּוּ, אִין לָךְ גִּאוּת גְּדוּלָּה מְזוּ, וְהִבֵּן.

אך יוֹכֵן, עַל פִּי מַה שֶׁפֶּרַשׁ הַפְּסוּק (תהלים כב כה) 'כִּי לֹא כְזֶה וְלֹא שִׁקֵּץ עֲנוֹת עֲנִי'. דְּרָצוֹנוֹ לומר, אֲפִלּוּ מִי שֶׁהוּא בְּאֵמֶת עֲנִי בְּדַעַת, אִם יוֹדֵעַ וּמַכִּיר חֶסְרוֹנוֹ וְעַל יְדֵי זֶה מַקְטִין עַצְמוֹ, גַּם זֶה חָשׁוּב בְּעֵינָיו יִתְבָּרֵךְ וְיֵשׁ לוֹ תֹאֵר עֲנִי. וְזֶהוּ שֶׁאָמַר 'כִּי לֹא כְזֶה וְגו' עֲנוֹת', רְצוּנוֹ לומר הַשְּׁפִלוּת שֶׁל הָעֲנִי, אִף אִם הוּא בְּאֵמֶת עֲנִי בְּדַעַת כִּנְל.

וְזֶה מֵאָמַר רַב יוֹסֵף דְאָמַר לֹא תַתִּנִּי דְבִטְלָה עֲנוּה, דְאִיכָא אָנָּא, רְצָה לומר, אִף שֶׁבִּסְבַּת חֶסְרוֹנוֹתֵי בָּאָה לִי הָעֲנוּה, כִּי אִיךָ יִתְגַּאֵה אִישׁ כְּמוֹנִי מִלֹּא חֶסְרוֹנוֹת, עִם כָּל זֶה גַּם זֶה עֲנוּה מְקָרִי, וְהִבֵּן. עַד כָּאֵן דְּבָרָיו הַקְּדוּשִׁים (פרשת וישלח):

סוד ישרים

רבי גרשון העניך מראדזין זיע"א

כיצד יכל משה להיות ענו על אף ידיעתו שהוא הגדול מכל ישראל

מצינו גַּבִּי מֹשֶׁה רַבְּנוֹ שֶׁנֶּאֱמַר עָלָיו וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עֲנִי מְאֹד וְגו'. וְהִלָּא בְּאֵמֶת יָדַע מֹשֶׁה רַבְּנוֹ בְּטַח שֶׁהוּא הַגְּדוֹל מִכָּל יִשְׂרָאֵל, כִּי הוּא בְּעַצְמוֹ כָּתוּב הַתּוֹרָה מִפִּי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הִנֵּאֱמַר בָּהּ 'וְלֹא קָם נָבִיא וְגו' (דברים לד י), הָרִי שֶׁיָּדַע שֶׁפִּיר שֶׁהוּא הַגְּדוֹל.

אלא שֶׁהַכִּיר הֵיטֵב שְׂאִין בְּאֵמֶת שׁוֹם כַּח הוּיָה בְּעוֹלָם זוּלַת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, כִּי אִין עוֹד מְלַבְּדוֹ, וּמֵאֲחֵר שֶׁהִיָּה מִכִּיר כָּל הֵיטֵב, לָזֶה הִיָּה הוּא הַכִּלִּי קָבוֹל לְקַבֵּל כָּל מִינֵי אוֹרוֹת מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, כִּי הַכִּיר הֵיטֵב שֶׁכָּל אוֹתוֹ הַגְּדוּלוֹת שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אִינוּ מַצּוֹד כָּלֵל, רַק מַצּוֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ שֶׁכָּתוּב בּוֹ, וְכֵן אִם הִיָּה בּוֹחֵר בְּנִפְשׁ אַחֵר מִיִּשְׂרָאֵל הִיָּה יָכוֹל לְהִיָּת הַנִּפְשׁ הָאַחֵר הַגְּדוֹל וְהַמְּבַחֵר מִכָּל יִשְׂרָאֵל, וְעַל זֹאת הַהִפְכָּה נֶאֱמַר 'וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עֲנִי מְאֹד וְגו'', וְלָזֶה הִיָּה הוּא הַכִּלִּי לְקַבֵּל כָּל מִינֵי אוֹרוֹת:

בחלום אדבר בו (יב ו)

חיים וחסד

רבי חיים חייקא מאמדורא זיע"א

בלילה בצאת הנשמה מהגוף מתבהרים המחין

כשהמחין בְּבִרְיאוֹת וְחִזּוּק אִזְּ כָּל הַגּוֹף חֶזֶק וְיָכוֹל לַעֲמֹד עַל רַגְלָיו, וְהָאֲמוּנָה נִקְרָאת רַגְלִים רְצוּנִי לומר רַגְלִיּוֹת, אִזְּ

ואם ככה את עשה לי הרגני נא הרג אם מצאתי חן בעיניך ואל אראה ברעתי (יא טו)

אמרי נעים

רבי מאיר מדז'קוב זיע"א

הענוה גדרשת מהאדם רק קודם עמוד להתפלל או בעת התעסקותו בגשמיים אך בעת התפלה עליו להתחזק ולהתלהב בשמחה

פרש רַבְּנוֹ הַקְּדוֹשׁ מוֹרְנוֹ הַרְבֵּ אֱלִימֶלֶךְ זְצוּקל"ה (פרשת בהעלותך ד"ה וישמע משה) בְּפֶסוּק 'הִרְגִנִּי נָא הָרַג וְאֵל אֲרָאָה בְּרַעַתִּי'.

כי הִצִּיר הָרַע מִסִּית לְאָדָם לִילֵךְ בְּדִרְכֵי הָרָעִים, וְאַחֵר כֵּן כְּשֶׁבֹא הָאָדָם לְהַתְּפַלֵּל אוֹ לְלַמֵּד, אִזְּ הִצִּיר הָרַע בְּעַצְמוֹ מִזְכִּירוֹ כָּל עֲוֹנוֹתָיו וּמִפִּילּוֹ לַעֲצָבוֹת, וְאָמַר לוֹ אִיךָ תַעֲזוּ פָּנֶיךָ לְהַתְּפַלֵּל לִפְנֵי אֵל גְּדוֹל וְנוֹרָא, וְיִדְעַת בְּעַצְמָךְ גְּדוֹל פְּשָׁעֶיךָ וְהַמְּרוֹתֶיךָ בְּהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא.

ואמנם בְּאֵמֶת בְּשַׁעַת הַתַּפְלָה צָרִיךְ הָאָדָם לְחֻזַּק עַצְמוֹ שֶׁלֹא יִזְכֵּר מַחְשַׁאֲתָיו, רַק אַחֵר הַתַּפְלָה יִשְׁבֵּר לְבָבוֹ בְּעֵת עֲשִׂית צָרָכֵי הַגְּשָׁמִיּוֹת שְׁלוֹ אִזְּ יִשְׁבֵּר לְבָבוֹ, וְיִקָּים 'וְחִטָּאתִי נִגְדִי תְּמִיד' (תם נא ה).

וְזֶהוּ הִרְגִנִּי נָא הָרַג, שֶׁיִּהְיֶה אֶת הִצִּיר הָרַע, וְאֵל אֲרָאָה בְּרַעַתִּי, שֶׁלֹא אֲרָאָה גְּדוֹל רְעוֹת חִטָּאתִי שֶׁמֶרְאָה לִי הִצִּיר הָרַע בְּעֵת עֲשִׂית הַמִּצְוֹת.

היוצא לָנוּ מִדְּבָרָיו הַקְּדוּשִׁים שֶׁעָקַר מַה שֶׁנֶּאֱמַר 'וְחִטָּאתִי נִגְדִי תְּמִיד' הוּא דוֹקָא קוֹדֵם הַתַּפְלָה וְעֲשִׂית הַמִּצְוֹת, וּבְשַׁעַת שְׁעוֹסֵק בְּעֵינָיו גְּשָׁמִיּוֹת צָרִיךְ לְהַכְנִיעַ תַּאֲנוּתוֹ בְּזֶה, וְלַחֲשֹׁב בְּלִבּוֹ אִיךָ יִעָרֵב לוֹ תַעֲנוּגֵי עוֹלָם הַזֶּה וְהוּא מִלֹּא פְּשָׁעִים וְעוֹנוֹת.

אבל בְּעֵת עֲמִידוֹ בְּתַפְלָה צָרִיךְ לְהִיָּת בְּשִׁמְחָה וּבְהִתְלַהֲבוֹת גְּדוֹל בָּאֵהֶבָה וְיִרְאָה, וְלֹא יַעֲלֶה כָּלֵל עַל מַחְשַׁבְתּוֹ מִהַעֲבֵרוֹת שְׁקוֹדִם, כִּי זֶה הוּא עֲצַת הִצִּיר הָרַע, כִּי יוֹתֵר חָשׁוּב לְהִצִּיר הָרַע הַעֲצָבוֹת שֶׁאֲחֵר עֲשִׂית הַעֲבָרָה מִהַעֲבָרָה גּוֹפָא, כְּדִי שְׁיִכָּל אַחֵר כֵּן לְהַפִּילוֹ לַעֲצָבוֹת, כִּידוּעַ זֶה בְּשֵׁם רַבְּנוֹ הַקְּדוֹשׁ מְלוּבָלִין זְצוּקל"ה (פרשת מצורע ד"ה זאת תהיה):

והאיש משה ענו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה (יב ג)

ישמח משה

רבי משה מאוהעל זיע"א

המכיר בחסרונו - אף אם הוא באמת עני בדעת - נקרא ענו

שמעתי מִמּוֹרֵי הַצִּדִּיק וְקְדוֹשׁ מְלוּבָלִין, בְּמֵאָמַר רַב יוֹסֵף (סוטה מט:) לֹא

• לשונות של אור •

פרשת בהעלתך

אמרי פנחס

רבי פנחס מקוריץ זיע"א

מתגלה אור הגנוז

בכל פרשת בהעלתך מתעורר, או מאיר או מתגלה, אור הגנוז:

התלהבות

נעם אלימלך

רבי אלימלך מליז'נסק זיע"א

עשית המצות מתוך התלהבות ושמחה

כל מצות זמניות, כגון פסח סכה שופר ולולב, צריך האדם לעשות המצוה הזאת בבחינה גדולה בשמחה ובדבקות העליון כדי שעל ידי זה יתקשר בקדשה בלי שום הפסק לכל זמן (ד"ה וידבר):

כבוד

אריה שאג

רבי אריה לייבוש מזימיגראד זיע"א

'בכה למשפחתיו' - על הכבוד והמעמד שנחסר להם

'וישמע' משה את העם בכה למשפחתיו, אף שהיה להם כל המטעמים שהרגישו במן, בכל זאת העשירים כמו על עניני 'משפחתם', והיגו שהם אינם חשובים כמשפחות יותר טובות ממשפחות העניים, הכבוד היה חסר להם, והאמצעי שיוכל לזלזל במי שהוא עני ה"י:

נפילות

שם משמואל

רבי שמואל מסוכטשוב זיע"א

הלמוד לצעירים המתחילים בעבודת ה' לא להתאש מנפילות

למוד לצעירים שמתחילים לעבד השי"ת בהתלהבות, ואח"כ נופלים מעט ממדרגתם, וזאת הוא מן השמים שלוקחים מהם העזר האלקי, כדי שבכחות עצמם יעבדו את השי"ת. וכל המגיעות הן ג"כ מן השמים, וצריך כ"א לידע זאת שלא יפל בעצמו ויחזק א"ע לעלות מעלה מעלה

(פרשת בהעלותך):

פרנסה

דביר המצנע

רבי ישראל דב בער מיאשניצא זיע"א

יש הרוף אחר הפרנסה ויש שהיא רודפת אחריו כדי שיעלה הנצוצות

ואמר אדמו"ר הנ"ל (מקראפטיץ זי"ע), ששמע מפי איש אלקים קדוש רבי מיכל מזלאטשוב, שיש בנ"א שרודפים אחר הפרנסה, רצה לומר הפשוטי בנ"א צריכין בעוה"ר לרדף אחר הפרנסה, ולי הפרנסה רודפת אחרי, ר"ל כדי להוציא הניצוצות הקדושים (פרשת בהעלותך):

דברי ישראל

רבי ישראל ממודיץ זיע"א

השפעת הפרנסה היא כפי ערך עבודתו הרוחנית של האדם במח שבראשו

זהו שאמר אבי אדוני זצוק"ל עמר לגלגלת, פרוש לפי ערך הראש והמח שעובד בו השי"ת, כך השי"ת משפיע לו פרנסה בהרחבה, שלא יהיה לו מניעה לעבודתו

(פרשת בהעלותך):

צדיקים

עטרת ישועה

רבי יהושע מדן'קוב זיע"א

קדשת השפאלער זיידע זיע"א

שמעתי אשר צדיק אחד ראה את הצדיק הנקרא שפאלער זיידע זצ"ל מרקד במזמורי חתן וכלה, ואמר שהוא עושה בהרגלים יחודים גדולים, אף שהוא אינו מכון את עצמו על זה, עכ"ו הדבר נעשה מאליו, לאשר כבר נזכר גופו כ"כ שהגוף עושה מעצמו יחודים נוראים (פרשת בהעלותך):

שבת

פרי צדיק

רבי צדוק הכהן מלובלין זיע"א

טעם לתקנת הבעש"ט לומר הודו בערב שבת - כי אז יוצא האדם מטרדה למנוחה

ועל כן תקן הבעש"ט לומר הודו בערב שבת במנוחה סמוך לפנות ערב, כי אז יוצאים מהטרדה למנוחה ונייחא, דגמת עובדי ימים והלכי מדברות כשבאים לישוב שצריכים להודות (בהעלותך ו):

אגרא דכלה

רבי צבי אלימלך מדינוב זיע"א

בשבת ביכלת האדם להמתיק ולתקן כל המאדעות שאינם טובים

כל המאדעות שארע ח"ו אל האדם את אשר איננו טוב לו, יוכל בשבת לתקן, כיון שבשבת הוא הוה חדשה ויתהפך הדבר מרע לטוב (פרשת בהעלותך):

שם הויה

דגל מחנה אפרים

רבי משה חיים אפרים מסדילקוב זיע"א

שם הוי"ה משבר המחשבות הרעות

כשאדם מציר במחשבתו השם הוי"ה ב"ה אזי הוא משבר כל המחשבות רעות וזרות (עה"פ ויסעו בראשונה):

תאוה

זרע קודש

רבי נפתלי מרופטיץ זיע"א

תאוה שיקת רק במחסר אמונה

הערב רב התאוה [תאוה], ולא ישראל, כי איד שיד תאוה כבעל אמונה, כיון שבכל דבר שחסר לו אומר מסתמא איני צריך לזה, דאם לא כן הלא אני אומר ומברך לו ית"ש העושה לי כל צרכי, ואם היה צריך לי הדבר בודאי היה לי (פרשת בהעלותך):

רביד הזהב

רבי ישראל דב מיאשניצא זיע"א

כאשר שוברים תאוה נהיה מקף שתי תאוות

שמעתי מפי אדמו"ר הרב הקדוש מקראפטיץ זי"ע הכ"מ: אם אדם שובר התאוות מוליד שתי תאוות, כי מן האחד נעשה שנים (פרשת בהעלותך):

באר מים חיים

רבי חיים מטש'רנוביץ זיע"א

אהבת הבורא שוברת כל התאוות

וזה נקרא 'קברות התאוה', שהתאוה שבאדם נקבר ונשבר בקרבו על ידי התעוררותו בלבו לרב אהבת המקום ב"ה, כי אהבה זו מכטלת כל האהבות ותאוות אחרות וכו' (פרשת בהעלותך):

פרשת בהעלותך

הן בתפלת שבת קדש והן בסתם תפלה בימות החול, תמיד להטה בהם אש התלהבות, ס'האט זיי געמאנט דאס דאווענען. - הם השפילו להבין שעבודת התפלה דורשת ותובעת מהם התרוממות והתעלות.

מהם שלא היו לא רב ולא פלי קדש, כי אם בני בית הטרודים למצא טרף ופונסה לבני ביתם, אף היו מלאי יראת שמים.

הרבה פעמים רעבו ללחם, בקשי היה להם מה לאכל, ובכל זאת בעמדם להתפלל שכוו מכל הסובב אותם ויצאו מגדרם מרב התלהבות והיו סוחפים בהתלהבותם גם את כל העומדים מסביבם.

הכתלים הפכו לחטיבה אחת יחד עם הקהל הרוגש לרנן ולשבח לאל

חי - די ווענט האבן זיך געהויבן דאךט ביים דאווענען, הכל געשו כדוד רותח, ס'האט געברענט ווי א קעסל, התרפקו בהשתפכות הנפש כבנים המתחטאים לפני אביהם.

זה היה רוקד ומקפץ מגדל התלהבותו, והאחר היה צועק מנהמת לבו בתפלתו, קולות בקולות נגעו וקרעו את סגור לבם של כל האנשים.

לא היו יכולים להתפלל מישב, ועל אחת כמה וכמה שלא יכלו להתפלל תוך כדי הנחת רגל על חביתה, וטעמה של תפלה זו עדין חקוק היטב בעצמותי. אינו דומה שמיצה לראיה וצריכים לראות זאת בעינים, וראיה זו חוקקת רשם על נפש הרואים:

ברוך הוא, ואלו הוא 'א קרוץ מחמר' ל' מעפר וגוש אדמה זוכה לרומם ולשבח את השם יתברך, וכשיעשה חשבון נפש זה כבר יעמד אחרת בתפלה.

התפלה בדבקות אינה מנחת לישוב בתפלה

כשמתפללים בדבקות אז אין יכולים לישוב בכל התפלה, שהרי מדברים אל הקדוש ברוך הוא עכשו ומתדבקים בו.

כמו שהיה רבי מרדכי חנא או רבי איציק דוד נוהג לומר, שמי שמתפלל 'הכל יודוך' עם ה'נפח' מתר לו לשבת, כי אז כבר אי אפשר לשבת, ואף אם ישנם חלונות ממול עיניו אינו רואה כלום, כי אני מתפלל ומתדבק אל הבורא עולם. זהו הפרוש של דבקות ועבודת.

זכרונות והשתוקקות לתפלתם היוקדת של חסידי הדור הקודם

נפשי כלתה לאותם יהודים, יהודים מהדור הקודם, באיה חיות התפללו, אש קדש יקדה בקרבם בהתלהבות שאין לה שעור, בכל רמ"ח אבריהם ושס"ה גידיהם, עד שלא ידעו היכן הם נמצאים ולא הרגישו כלל מה מתרחש סביבם.

"פרעג איהם ווי ער איז, אויף דעם וועלט, אויף יענער וועלט, ער ווייסט גאונישט. ער דאווענט יעצט פאן הייליגן באשעפער!"

ראשם ורבים היו מנחים "ביים הייליגן באשעפער"! כלתה נפשו להשם יתברך בעת התפלה במסירות הנפש ממש, "געטאנצן ביים דאווענען, די פיסלעך זיך געהויבן ביים דאווענען".

שפת אמת

רבי יהודה לייב מגור זיע"א

בטול רצון האדם מרב התלהבות ותשוקה

להיות כל רצון האדם בטל בששים ומאה לרב התלהבות התשוקה לעשות

רצונו ית"ש (תרמ"ז ד"ה בפסוק):

עמוד התפלה

ישועות משה

רבי משה יהושע מוויז'ניץ זיע"א

תפלה בחיות ובהתלהבות עולה למעלה ומתקבלת לרחמים ולרצון

רש"י פרש על הפסוק 'בהעלתך את הנרות', שצריך להדליק עד שתהא השלהבת עולה מאליה.

ויש לומר: 'בהעלתך' רומז לתפלה, על דרך שפרש רש"י (ברכות ל: ד"ה דברים) 'זו תפלה שעולה למעלה'. צריך להתפלל בחיות ובאש להבה ואז התפלה תעלה למעלה ותקבל לרחמים ולרצון.

התלהבות והתרגשות מהדיעה שהאדם זוכה למה שאין זוכים מלאכי מעלה

כפרט כאשר מגיעים בתפלה לתבות של שבח הבורא ברוך הוא, כגון בפסוקי דזמרה כשאומרים 'הודו לה' קראו בשמו הודיעו בעמים עלילותיו', 'יהי כבוד ה' לעולם ושמח ה' במעשיו'.

תבות אלו צריכות להלהיב את נפש האומרים. יחשב האדם כי הרי מלאכים ושרפים חלים ורוצים ומזדעזעים כשהם מוציאים דבור אחד לפני הקדוש

אוצרות גאוני הדורות

אשר חי

רבי אשר חזקוני זצ"ל

משה לא החליט בעצמו כי הרגיש נגיעה בדבר

קשה, מאחר שאותם אנשים באו לפני משה ואהרן, מדוע פנו בדבריהם רק למשה, וכנאמר "ויאמרו האנשים ההמה אליו".

ונראה לכאור, בהקדים את המבאר בגמ' ספ' (כה), שאותם אנשים היו נושאי אורו של יוסף. עוד יש להקדים את דברי הגמ' בסוטה (יג), 'בוא וראה כמה חביבות מצות על משה רבנו, שכל ישראל כלם נתעסקו בבזה והוא נתעסק במצות, שנאמר "חכם לב יקח מצות" (משלי י, ח)', והינו שחפש את אורו של יוסף, והוציאו ממצרים.

המנורה יאירו ממילא, גם אם לא תתקן אותם באפן הזה. והעיד הכתוב ויעש כן אהרן אל מול פני המנורה העלה נרתיקה, הוא בעצמו תקנם כן ולא סמך על הגס, להגיד שבחו שלא שנה משאר הפהגנים וברח מן הכבוד.

ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם ולא יכלו לעשות הפסח ביום ההוא ויקרבו לפני משה ולפני אהרן ביום ההוא. ויאמרו האנשים ההמה אליו אנחנו טמאים לנפש אדם למה נגרע לבלתי הקריב את קרבן ה' במעמדו בתוך בני ישראל: ויאמר אליהם משה עמדו ואשמעה מה יצוה ה' לכם

(ט ו-ח)

ויעש כן אהרן אל מול פני המנורה העלה נרתיקה (א ח)

וידבר משה

רבי משה פולק זצ"ל

הנרות האירו מאליהם אל מול פני המנורה

ופרש רש"י להגיד שבחו של אהרן שלא שנה. ונראה לפרש שכל הדלקת אהרן היה בגס, ולא היה צריך גפי אהרן להעריך הנרות אל מול פני המנורה, כי מאליהם האירו אל מול פני המנורה, אמנם אהרן בצדקתו לא רצה שיהיה הוא משנה ומבחר נגד הפהגנים הבאים, על כן תקנם גם כן מיד אל מול פני המנורה. וזה שאמר בהעלתך את הנרות, אם אתה בעצמך תדליק הנרות, אל מול פני

זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם

(יא ה)

אדרת אליהו

רבי יוסף חיים ב"ר אליהו זצ"ל

תלנת ישראל לאכל דגים שאין בהם מצות הקרבה

ובילקוט איתא (רמז תשלג) והביא זה רש"י ז"ל, 'זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם', וכי יש בענין שהיו מצרים נותנים להם דגים חנם, והלא כבר נאמר (שמות ה יח) 'ועתה לכו עבדו ותבן לא ינתן לכם', אם כן לא היו נותנים להם חנם - דגים היו נותנים להם חנם, מה אני אומר 'חנם', חנם מן המצות, עד כאן לשונו. וצריך להבין מה שאמר 'חנם מן המצות' מה פונתם בזה.

ויובן בס"ד לפרש על דרך שכתב הרב עיר דוד ז"ל, שהטעם שאמר משה רבנו ע"ה (יא כא) 'הצאן ובקר ישחט להם ומצא להם' הוא, כי בשר תאווה נאסר להם במדבר, ואין יכולים לשחט ולאכל כי אם פשיקריבו שלמים דוקא, ואותו הדור לא היו יכולים להקריב שלמים, שכל הנולדים במדבר לא היו נמולים כי לא היה רוח צפונות מנשב, אם כן אין רשאים לאכל בשר, ולזה אמר משה רבנו ע"ה 'הצאן ובקר ישחט להם' איך ימצא להם, והלא אסורים לאכל בשר, עכ"ל ז"ל, ע"ן שם.

וזה שאמר (יא ד) 'וישבו ויכבו גם בני ישראל ויאמרו מי יאכלנו בשר, ואם תאמר והלא אתם אסורים לאכל בשר כי אם על ידי שתקריבו שלמים וזה לא אפשר שאינכם נמולים, לזה אמר זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם וכדרשת חז"ל חנם בלי מצות,

והכוונה, שאין אנו מביקים בשר בהמה וחסיה שהם ראויים להקרב על המזבח ולהיות בהם מצות הקרבה, אלא אנו מביקים לפחות בשר דגים שהיו אוכלים במצרים אשר המה 'חנם בלא מצות', כלומר לא שיד בהו מצות הקרבה, שאינם ראויים להקרב לא עולה ולא שלמים ולא חטאת ואשם, ולזה אמר 'מצות' לשון רבים, דדוקא בשר בהמה אשר יקרב על המזבח פנוי לעיל אסור לאכלו בלתי הקרבה שיקריב ממנו שלמים ויאכלו הבדלים חלקם, אבל בשר דגים שהוא חנם בלא מצות הקרבה, דלא ראוי לקרב על גבי המזבח, הרי זה לא נאסר.

ה' אליהם ונושעתם מאיביכם (י ט)

ויאמר שאול

רבי שאול נחמיאש זצ"ל

הכנסת היצר הרע בכח התורה

אפשר לרמוז על פי מה שאמר ז"ל (קידושין ל:) בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תכלין. וכן אמרו ז"ל (שם), אם פגע בך מגול זה משכהו וכו', אם אכן הוא נמוח, ואם ברוך הוא מתפוצץ. כי אין מכניע יצר הרע אלא התורה.

וזהו שנאמר **וכי תבאו**, רצה לומר לעשות **מלחמה בארצכם**, הוא הגוף שנקרא 'ארץ' כנודע, על הצר הצר אתכם, הוא יצר הרע שמעיק וצורר לגפש, רוח, נשמה וגוף. במה תנצח אותו, הוא במה שוהרעותם, דהינו שתצצקו עליו בחצי התורה, כמו שנאמר (תהלים קכ ד) 'חצי גבור שונאים', שהם דברי תורה, וזהו בחצצרת, נוטריקון בחצצרי רות, שהיא התורה שיש בה תר"ו מצות שקבלו ישראל, נוסף על שבע מצות של בני נח, והם תר"ג.

ועל ידי זה ונוכרתם לפני ה' לטובה, על ידי שתכניעו יצר הרע, ואז **ונושעתם מאיביכם**, כולל איביכם עליונים ותחתונים, כי בהפיל השר שהוא יצר הרע המקטרג נפלת האמה (שמו"ר כא ה).

ויאמר משה לחבב בן רעואל המדיני חתו משה נסעים אנחנו אל המקום אשר אמר ה' אתו אתו לכם לכה אתנו והטבנו לך כי ה' דבר טוב על ישראל (י טט)

אספת חכמים

בשם רבי יעקב משולם אורנטטיין זצ"ל - בעל השו"ע ונעקב

על ידי ישראל נמשך השפע לכל העמים

יש לפרש על זה האפן, כי בארץ ישראל עקר דרישה על ישראל, ואחר כך ינקו העמים השפע על ידי ישראל, וזה רצה לומר לכה אתנו והטבנו לך, כי בארץ ישראל אנו משיפיעים לך. ולכך השיב יתרו לא אלה כי אם אל ארצי, רצה לומר בחוץ לארץ אני אהיה המשיפיע לכם, כי בחוץ לארץ עקר על העמים, ועל ידיהם משיף השפע על ישראל.

ואחר כך ויאמר משה ליתרו אל נא תעזב אתנו וכו' והיית לנו לעינים, רצה לומר מהשפע שלך תמשך עלינו שפע, ואחר כך אמר והיה כי תלך עמנו והיה הטוב ההוא אשר ייטיב ה' עמנו והטבנו לך, רצה לומר בארץ ישראל מהשפע אשר משיף עלינו אנו נהיה משיפיעים לך.

ומעתה יובן, שאותם אנשים היו טמאים מחמת שנשאו את ארוננו של יוסף, ועל כן, למרות שבאו לפני משה ואהרן, פנו בדבריהם למשה, ואמרו לו, ממך למדנו, ועשינו כפי שאתה עשית, וא"כ דבר זה נוגע גם אליך, וא"כ עליך לתקן את אשר נגרע מאתנו להקריב את קרבן פסח.

ועל פי זה יובן מדוע ענה להם משה "עמדו ואשמעה מה יצוה ה' לכם". וזאת על פי המבאר במפרשים (הובא בשם רבי יוסף באב"ד מח"ס 'מנחת חינוך', ועוד), שבאור מה שנאמר בפרשת בנות צלפחד "ויקרב משה את משפטן לפני ה'" (במדבר כז, ה), שהיה זה מפני שהן אמרו לו "אבינו מת במדבר והוא לא היה בתוך העדה הנועדים על ה' בעדת קרח כי בחטאו מת" (שם, א), ומכיון שבזה שאמרו לו שאביהם לא היה מאותם אלו שחלקו עליו, היה זה כעין שחר, לכן לא רצה לדון בעצמו, אלא מסר זאת להחליטה של ה'.

וא"כ יש לומר גם כאן, שהואיל ואמר משה ששעשו כפי שהוא עשה, ושדבר זה נוגע אליו, הרי שהרגיש משה שהוא נוגע בדבר, ועל כן לא החליט בעצמו, אלא פנה לשמע את דברי ה'.

(באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו את משמרת ה' שמרו (ט כג)

באר מנחם

רבי מנחם ברודי זצ"ל

המאמין באמונה שלמה שהכל מאתו יתברך זוכה לקים ולשמור כל מצותיו

ובדרך אפשר נראה לי לרמוז בזה על פי מה שדברנו מזה כמה פעמים, שהעקר הוא להאמין באמונת שלמה שהכל מאתו יתברך שמו ויתעלה, ומפי עליון לא תצא הרהרות, וכל מה שיעבר עליו יבין וישפיל שהכל הוא לטובתו, ואם זכה אדם לעלות למדרגה זאת, אזי אינו מבעט בו יתברך שמו, ושומו ומקום מצות ה' ותורתו. וזה שמרמז לנו הקרא כאן על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו, אם האדם יודע ומאמין באמת שהכל הוא מאת ה' ברוך הוא וברוך שמו, אזי את משמרת ה' שמרו, שומרים ומקיימים מצותיו וחקותיו יתברך שמו באשר נצטוו בסיני ואינו מבעט בהשם יתברך שמו.

וכי תבאו מלחמה בארצכם על הצר הצר אתכם והרעתם בחצצרת ונוכרתם לפני

כל פשעיו, שנאמר "נשא עון ועבר על פשע" (מכילתא, יח), למי "נשא עון", למי ש"עבר על פשע". ובהמשך, דורשת הגמ' את המשך הפסוק, "לשארית נחלתו", 'אמר רבי אחא בר חנינא, אליה וקוץ בה' (דבר תנחומים יש כאן, אבל יש בתוכה דבר קשה שאינו שוה לכל. רש"י), "לשארית נחלתו", ולא לכל נחלתו, למי שמשלים עצמו כשירים'.

ופרש רבי יאשיהו פניטו (יעין יעקב' שם), ש"ה 'נשא עון ועבר על פשע', רק למי שעושה עצמו כשירים ואינו מחשיב את עצמו לכלום, ומסבך זו הוא מעביר על מדותיו. מה שאין בן אדם שמעביר על מדותיו מחמת שמחשיב את עצמו מאד, ולכן הדברים שדבר עליו חבירו אינם עושים עליו שום רשם, על אדם זה לא נאמר ש"ה 'נשא עון ועבר על פשע'".

ובזה יובנו דברי הפתוב, שאחר שאמר "והאיש משה עניו מאד" הוסיף לבאר "מכל האדם אשר על פני האדמה". והינו, שמש"ה היה מעביר על מדותיו גם לאנשים קטנים הנחשבים כמו "אדמה". ובא להשמיענו, שמה שהעביר מדותיו לאנשים אלו, לא היה בגלל שהחשיב את עצמו ודבריהם לא עשו עליו שום רשם, אלא היה זה מסבת היותו "עניו מאד". (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

קנאת איש לרעהו

דרשות ר"י אבן שויעב

רבי יהושע אבן שויעב זצ"ל

הקנאה מוציאה את האדם מהעולם

ובפרשה הזאת תמצא רמז לאלו השלש מדות המגנות שהם קנאה ותאנה וכבוד. הקנאה מקנאת יהושע, ואמר ליה משה המקנא אתה לי וגו', ואף על פי שהיה חושב יהושע הקנאה לשם שמים שמורין הוראה לפני רבן בלי רשות, אף על פי כן גער בו.

וחז"ל אמרו שנענש ונחסרו עשר שנים משניו שצא מן העולם קדם ימיו, וכן תמצא עשר מלות בפסוק ויען יהושע בן נון, כי כנגד עשרה מלות אלו שאמר יהושע נענש בכל מלה, וכן נון נחשב כמלה אחת, ולכן אמר 'מבחריר', כי זה הדבור היה מבחרות ולא מזקן.

הנהגת משה רבנו כתורת המגדל בנים

של אחרים בשכר

שמעתי מהגאון בעל קצות החשן ז"ל שאמר, דהכונה, יש שני מיני חיובים, חיוב האב לזון את בניו, וחיוב מי שמגדל בן אחד בשכר או בחנם בשביל אהבתו לאביו וכדומה. והנפקא מנה בינותם, כי באב לא שיך לומר שאין לו, כי בכל נפשו ומאדו ישתדל לזון את בניו באהבתו למו, לא בן המגדלים בשכר וכדומה אם אין לו מה אכפת ליה.

וזה שטען אם אנכי הריתי את כל העם הזה, ורק כי תאמר אלי שאתה בחיךד כאשר ישא האמן את הינק, אם בן מאין לי בשר ופטור אני מהם, ודפח"ח.

ואני אומר להפך, כי האב אין עליו חיוב לזון את בניו כל שהם 'גדולים', ואם בן אין הבן יכול לתבע אותו בחזקה, וכל שאין לו פטור. אבל מי שמתחייב לגדל בשביל שכר וכדומה, מה אכפת ליה להיתום כשאין לו להמגדל, כל שנתחייב אפילו מגלימא דעל כתפאו.

וזה שאמר משה בדרך מליצה, האם אנכי הריתי את העם הזה וכו', שאז אם אין לי אני פטור, ורק שאני אומנם ומגדלם ואם בן יבכו עלי לאמר תנה לנו בשר כי אתה רוענו פונסנו, ומאין לי בשר לתת להם, והבן.

ויש להעמיק יותר על דרך משל, אם תינוק יבפה שאביו אכזר עליו שאינו רוצה לתת לו בשר רק לחם בלבד, כל השומעים יצחקו לו, כי בלי ספק שאב רחום על בנו ומסתמא מאין לו אכילת בשר, לא בן אם תינוק יבפה על המגדלו שאינו נותן לו בשר, יש מקום לחשדו שמפני כילות עושה. ומעתה גם כאן אמר משה על דרך המליצה, שאנכי לא הריתי רק אומן, ויבכו עלי לאמר תנה לנו בשר, ויש מקום לחשד אותי שאינו חפץ בטובתם, על בן תן להם בשר.

והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה (יב ג)

מחשקים בסך

רבי בנבנישתי גאטיניי זצ"ל

משה העביר על מדותיו בגלל ענותנותו

יש להבין, מהו שהוסיף הפתוב ואמר "מכל האדם אשר על פני האדמה", ולכאורה די היה לומר "והאיש משה עניו מאד". ונראה לבאר, בהקדים את דברי הגמ' בר"ה (יז), 'אמר רבא, כל המעביר על מדותיו, מעבירים לו על

ועתה נפשנו יבשה אין כל בלתי אל המן עינינו (יא ו)

ברית שלום

רבי פינחס ב"ר פילטא זצ"ל

רפואת העינים על ידי אכילת המן

יבאר על דרך הגמרא דנדרים הנ"ל (נד): דכייבין ליה עינא לא יאכל דגים משום דקשיא ליה, והני מלי בתחלת אוכלא, אבל בסוף אוכלא קאמר שמואל גו"ן סמ"ך עי"ן. גו"ן, רצה לומר, הדג, סמא לעין, פרוש, הוא סמא טבא לעינא. **וזה** שאמר זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים, והם היו רפואה לעינים, לא בן עמנו היום שאין לנו דגים, בלתי אל המן עינינו, רצה לומר, רפואת עינינו אי אפשר להמציא כי אם במן, כי אין לנו דגים עכשו.

וישמע משה את העם בכה למשפחתיו איש לפתח אהלו ויחר אף ה' מאד ובעיני משה רע (יא י)

דעת סופר

רבי עקיבא סופר זצ"ל

בכית העם בפתי אהליהם למשך אחרים עמהם

נראה לי ב"ה, שאם היה כל אחד ואחד יושב בביתו בתוך משפחתו והיה בוכה בצנעא מבלי להשמיע קולו בחוצות, היה להם קצת התנצלות שלא יכלו לכבש תאוותיהם שהתאוו, אבל יען שהלכו לחוץ להרים קול ענות להשמיע קולם בריבים, מזה נראה שרוצים להצית אש המחלקת להסית אחרים גם בן כדי להפרישם מן המקום, וזה מראה שכל תלפתם היתה רק תואנה אשר בקשו כדי לפרש מן המקום.

וזה שאמר וישמע משה את העם בכה למשפחתיו איש לפתח אהלו, שפכו לפני אהלם להשמיע קולם בריבים כדי למשך אחרים עמהם, משום בן ויחר למשה מאד כי בזה גלו תרמיות לבבם.

האנכי הריתי את כל העם הזה אם אנכי ילדתיהו כי תאמר אלי שאתה בחיךד כאשר ישא האמן את הינק על האדמה אשר נשבעת לאבותיו. מאין לי בשר לתת לכל העם הזה כי יבכו עלי לאמר תנה לנו בשר ונאכלה (יא יב-יג)

דברי שאול

רבי יוסף שאול נתנון זצ"ל

חוט של חסד

רבי אליהו הכהן זצ"ל

המקנא בחברו מאבד אף מה שבגידו

ניאמר לו משה המקנא אתה לי (יא כט). והחכם המרומם כמה"ר אברהם אפומאדו נר"ו פרש המקנא אתה לי, יובן עם מה שכתב בעל מנורת המאור (פ"ד) מחכמינו ז"ל מסכת סוטה ו"ל בפרק א' (ט), שכל המקנא לחברו על איזה ענין, לא די שהדבר שמקנא אינו יכול להשיג, אלא שמאבד מה שבגידו ע"כ.

לכן פיון שראה יהושע שאלףד ומידד היו מתנבאים משה מת ויהושע מכניס את ישראל לארץ, חשדם לנביאי שקר, ואמר **אדני משה בללם** משום שמה שמתנבאים הוא שקר, שאומרים שאני נכנס במקומך.

אמר ליה משה המקנא אתה לי, כלומר

לידע אם מתנבאים שקר או אמת תלוי בך, אם מקנא אתה לי בודאי שמתנבאים שקר שאתה נכנס במקומי, משום שכל המקנא בחברו אין נותנין לו תאונתו ואפלו מה שיש בגידו נוטלים ממנו כמו שפרשתי, ואם אין אתה מקנא לי בודאי שמתנבאים אמת, ומי אמר לך שהם נביאי שקר.

דברי שאול

רבי יוסף שאול נתנון זצ"ל

החלוק בין קנאה המשבחת לקנאה הפחותה

נראה לי הכונה, דהנה יש שתי מיני קנאות, על דרך משל אדם רואה שחברו משפיל מאד, מקנא בו מדוע הוא לא ישפיל כמוהו, והוא הקנאה המשבחת אשר עליה אמרו (כ"ב כא) קנאת סופרים

תרבה חכמה, שעל ידי כן יגדל ויתרבה החשק ללמד להבין להשפיל.

גם יש קנאה אחרת שקשוראה שחברו מבין ומשפיל, וראה להשפילו ולמעט כבודו, למען לא יגדל בעיני הקמון, ויגדל כבודו או כבוד רבו ואביו וכדומה, וזה קנאה פחותה והוא מדה גרוע מאד.

והנה יהושע בראותו שאלףד ומידד מתנבאים, חשש לכבוד משה שלא יחשבו שאלףד ומידד מתנבאים כמוהו, ועל כן אמר **אדני משה בללם**, שיתמעט כבודם ויגדלתם וכבודך יתרבה. ועל זה אמר לו המקנא אתה לי, דהינו שקנאתך לא למען הרבות למוד התורה והנבואה ורק להקטין מעלתם, אם כן אתה מקנא לי למען כבודי וזהו מדה פחותה, לזה אמר מי יתן והיה כל עם ה' נביאים, דהינו שיתרבה הקנאה שיהיו כלם נביאים.

מעשי צדיקים

מה יצוה ה', כי כחו של משה רבנו היה רק בזכות ישראל, על ידי שבו היו כלולות הנשמות של כל בני ישראל. (אור

החכמה)

על פי ה' יחננו ועל פי ה' יסענו (ט כג)

יהודי שחתן את אחד מבניו נכנס אל הרה"ק **רבי יואל מסאטמאר** זיע"א, וכבדו בסוד קדושין, ומאחר וידע שהרבי בבחינת מעל הזמן והוא רצה לערף את החפה בזמן ולא לעכב את המזמנים, נגש אחרי כן למשמשו של הרבי ואמר שאם הוא יעזר לו שהרבי יופיע בהדרתו בזמן הנקוב לערף את הקדושין, הוא יעניק לו מאה דולר.

מאחר ובאותם השנים היה זה סכום נאה, נענה המשמש וביום החתונה העז ואמר לרבי, אולי הפעם נזדרז להגיע לחפה בזמן, אמר לו הרבי, "בעזר ה' אעשה כל שבדי להופיע בזמן, אולם החפה תתקיים בין כך רק בשעה שנקבע לה משמים".

למעשה הופיע הרבי בזמן, אולם קדם החפה הבחינו שיש טעות בכתבה וצריכים לכתב כתבה חדשה, ומאחר והחפה התקיימה במקום רחוק משוב יהודי, לא היתה ברירה אחרת מלבד שאחד יסע לוויליאמסבורג ויביא כתבה אחרת.

שם טוב את תפלתו, וכאשר הם חזרו וראו שהוא עומד וממתין לבואם, חלשה דעתם.

אחר התפלה הרהיב אחד התלמידים עז ושאל, ילמדנו רבנו מדוע קצר היום בתפלתו שלא כהרגלו, והוא השיב להם, אמשל לכם משל, ידוע על טבע העופות בחרף לגדל למדינות החמות, פעם הגיע אל אחת מהמדינות ההן עוף ססגוני בעל נוצות מרהיבות שלא נראה כמותו מעולם, אולם העוף עמד על עץ גבוה ולא נתן ה' להגיע אליו.

המלך שמע על העוף, וצוה לקבץ אנשים רבים שיעמדו האחד על כתפי השני, עד שיוכל העליון לתפס את העוף, כשטפסו האנשים אחד על חברו, התחילו התחתונים להתפזר אנה ואנה, עד שהעליונים נפלו ונפצעו ולא השיגו את מבקשם, כי פונת המלך היתה שיעמדו כלם זה על זה.

המשיר הבעל שם טוב ואמר לבני החבריא קדישא, הנה מה טוב היה כשהייתם מחברים עמי בתפלה, אבל כשעזבתם אותי לבדי וכל אחד פנה לדרכו, מיד נפל הכל וכל מה שרציתי להשיג פרח גם ממני.

על פי זה פרש הבית ישראל את פונת הפסוק שאמר משה רבנו 'עמדו ואשמעה מה יצוה ה' לכם', כלומר אתם עמדו כאן אצלי, ובזכותכם אני אשמע

וינעט בן אהרן אל מול פני המנוחה העלה נרתיק באשר צוה ה' את משה (ח ג)

ברשי"י, להגיד שבחו של אהרן שלא שנה.

ספר הרה"ק **רבי מנחם מנדל מקאצק** זיע"א בשם הרה"ק **היהודי הקדוש** זיע"א, שאמר כי בכל יום בעת שהוא מברך 'שלא עשני גוי', הוא חש בנפשו כיצד הוא משתנה בכל יום כמו מאינו יהודי ליהודי.

הרבי מקאצק הוסיף על מעשה זה, שזה אשר כתב רש"י על אהרן הכהן, 'מלמד שלא שנה', כי מצות הדלקת הנרות לפני ה' לעולם לא התישנה אצלו, בכל יום הוא היה עובד את ה' יתברך מחדש ולא מתוך רגילות כמו פעלה שגרתית וקבועה. (סיח שרפי קודש)

ויאמר אליהם משה עמדו ואשמעה מה יצוה ה' לכם (ט ח)

ספר הרה"ק **הבית ישראל** זיע"א על הרה"ק **הבעל שם טוב הקדוש** זיע"א, שדרכו בקדש היתה להאריך בתפלת העמידה, ובפרט בשבתות ובמים טובים.

פעם ארע שבני החבריא קדישא הרגישו חלשה בלבם בעת תפלתו, והלכו לטעם דבר מה, כשהם סבורים שעד שהם יחזרו הבעל שם טוב עדין יעמד בתפלה, אבל אדוקי והכי סים הבעל

והאיש משה ענו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה (יב ג)

כאשר שהה כ"ק האדמו"ר רבי **אברהם שלום מסטראפקוב** זצ"ל במרחצאות בארצ'יוב, שהו במקום עוד רבנים גדולים ומפרסמים, באחד הימים הגיע אדם ושאלה הלכתית בפיו, והרבנים חוו את דעתם בנדון כל אחד לפי ראות עיניו. **לאחר** מכן פנו לשמע את חות דעתו של הרבי מסטראפקוב והוא השיב על אתר, "הלא התשובה מפרשת דבדרי ה'מגן אברהם' בסימן זה וזה".

קם אחד הרבנים וחלק בפמבי על ראיתו של הרבי מסטראפקוב, ובטל את דברי תשובתו כעפרא דארעא, הגם שהיה ברור לרבי שהצדק עמו, קבל את עלבונו בדומיה, הבליג ולא השיב דבר, ולא הוכיח את צדקת דבריו מפני כבודו של אותו רב.

רבה של ראחוב שהיה נוכח במקום, ספר לימים מעשה זה, והוסיף כי רבי אברהם שלום הראה לו מיד לאחר מכן את דברי המגן אברהם מפרשים כאשר אמר, בדיוק במקום שציון. (דברי שלום)

משנן היה החתם סופר זיע"א באזני בני ביתו, "אל תתגאו בכך שאתם בניו של הרב מפרעשבורג, שכן אני רק בתפקיד 'מלמד', אלא שר' המלומדים הם לילדים קטנים, ואילו אני מלמד לגדולים בשנים".

תלמידו המבוקש רבי מאיר אייזנשטטר זצ"ל רבה של אוגוואר, הידוע בפניו המהר"ם א"ש, התבטל אליו בטול גמור כדין תלמיד אצל רבו, ואף החתם סופר העריכו ביותר, וחבה יתרה נודעה לו אליו.

כאשר ישב מהר"ם א"ש על פס הרבנות בעיר אוגוואר, הוא קבל באחד הימים אגרת מהחתם סופר, פתח את המכתב בלב מלא געגועים לרבו, אך גדלה השתוממותו, בראותו כי שנה רבו בכתיבת מכתב זה ממכתביו הקודמים, ולא פנהו בתאר "תלמיד" כבעבר.

חשש מהר"ם א"ש שמא יש בלב לרבו טינה אודותיו, ומיד שם לדרך פעמיו כדי לראותו, בהגיעו אל החתם סופר, הוא קבלו בחביבות יתרה פמימים ימימה, ושאל מה ראה לבוא אליו בעצומו של יום.

שלום, הרבי התענין ושאל בשלומו, והחסידי החל מתמרמר ושופך שיח ותלונות על צרותיו ועל מר גורלו.

נער בו הרבי ואמר, "לא כן הוא הדרך, הלא מצינו אצל האשה השונמית (מלכים ב' ד נ) כאשר מת בנה ותבוא אל איש האלקים אלישע, נשאלה 'השלום לך השלום לאישך השלום ללך', ותאמר שלום, אם כי נפשה מרה לה, בתחלה 'ותאמר שלום', רק אחרי כן שפכה את לבו, מכאן אתה למד שאין להתמרמר בראשית הדבור. (יסא ברכה)

האנכי הרייתי את כל העם הזה אם אנכי ילדתיהו כי תאמר אלי שזהו בחיסק כאשר ישא האמן את הינק (יא יב)

ספר תלמיד חכם מפלג כי בעת שהגיעו בניו ובנותיו לגיל שדוכים והיה עליו להשיאם, לא היה בכיסו ולו פרוטה לצרכי הנשואים, הציעו לו לנסע לארצות הברית ולכתת רגליו בין בתי נדיבים, אך הוא הסתפק אם הוא אכן מחיב עד כדי כך לטרח בנשואי בניו ובנותיו.

נכנס אותו יהודי אל הגאון מטשעבין, רבי **דב בעריש ויינפלד** זצ"ל ושטח לפניו את שאלתו, עד כמה מחיב הוא בהשתדלות לדאג להשיא את בניו ובנותיו, והאם מטל עליו גם לטרח ולכתת רגליו עד למדינת הים עבורו כך.

בתשובה הביא לו הרב מטשעבין ראיה מפרשת מהפסוק כאן, שמשה רבנו טען לפני הקב"ה 'האנכי הרייתי את כל העם הזה אם אנכי ילדתיהו וגו' 'מאין לי בשר לתת לכל העם הזה', הרי מבאר שכל טעם הפטור של משה רבנו מדאגת הפרנסה עבור ישראל במצב זה שבו על פי דרך הטבע אין אפשרות להשיג להם אכל, הוא רק משום טענה זו ד'אנכי הרייתי'.

אבל אם הם היו ישראל בניו ממש, הוא היה מחיב לדאג לפרנסתם גם בלב המדבר, במקום זה של 'מאין לי בשר' וגו' 'כי כבד ממני', הרי לנו שגם כאשר לא נתן במציאות לכלכלם, ההורה מחיב לדאג לבניו לכל צרכיהם. לאור זאת הורה לו הגאון מטשעבין שיסע עד ארצות הברית ויעשה גם פעולות הכרוכות בקשי רב, כדי לכלכל את בניו ובנותיו ולהשיאם אשה. (טעם ודעת)

בינתיים התעכבו זמן רב, ורק כשחזר השליח ערכו את החפה, נמצא שהגבאי קבל את מאה הדולר שהבטחו לו, לפי שהרבי הגיע בזמן, אולם החפה התקיימה בדיוק בשעה שנקבע מן השמים, כמו שאמר הרבי. (אפריון שלמה)

וכי תבאו מלחמה בארצכם על הצר הצר אתכם והרעתם בחצרות ונזרתם לפני ה' אלקיכם ונושעתם מאיביכם (י ט)

בזמן שזממו ערביי ירושלים להתנפל על שכניהם היהודים, התאספו תושבי ירושלים לעצרת התעוררות ועריכת תפלות ובקשות בבית הכנסת חסידים בשכונת בתי אונגרין, אמרו תהלים והזכירו את הפסוק 'וכי תבאו מלחמה וגו', אחר תקעו בשופר.

בזמן שתקעו בשופר, הזדמן למקום נשיא צ'כוסלובקיה טומאש מסריק שהיה מפרסם לאוהב ישראל ודורש שלומם וטובתם, אשר הגיע אותה עת לבקר בארץ הקדש, לשמע קול התקיעה התרגש עד שנעשה חור פסיד, והתענין לפשר הדבר.

כאשר נענה שבני ישראל עורכים תפלה לפני השי"ת שישמרו מצותם, ענה ואמר, "כבר פעלתם בתפלותיכם, כי אני בא כעת מהקונסול הבריטי, ופעלתי אצלו שיעמיד עליכם שמירה".

ספר הרב אברהם יונתן גוטליב כי בשנות הזעם בשנת תש"ד בחדש תמוז, יצא קלא דלא פסיק כי חילי הצורר ימ"ש מתקרבים לשערי ארץ הקדש וכבר נמצאים בטבורוק שבלוב.

בירושלים הכריזו ליום צום ותפלה, והמשגיח הראשי דתלמוד תורה שומרי החומות הרב פנחס צבי שיינברגר ז"ל כנס את כל ילדי התלמוד תורה וקרא לפנייהם בבכיה עצומה את הפסוק 'וכי תבאו מלחמה בארצכם וגו' 'והרעתם בחצרות וגו', אחר תקע בשופר עד שנשבר לב כל הילדים וגעו בבכיה עצומה, לנוכחים נראה היה שבדאי נבקעו כל הרקיעים ועלתה שועתם למרום. (תפארת בניס)

ויהי העם כמתאננים רע באזני ה' וישמע ה' ויחר אפו (יא א)

אחד מחסידי הרה"ק רבי שמואל אליהו מזוואלין זיע"א, נכנס אל רבו לשאלת

משה רבנו היה מאלו שזכו לאחת מאותן נשמות גבוהות ונעלות, ולכן עומד המדרש ומהיר, שגם בזמן שיהיה משה אף על פי שאינו עבדי, כי תהיה לו נשמה גבוהה כנשמת משה רבנו, ולא יהיה עבד ה', כי מחמת ההתגברות העצומה של היצר הרע עליו למעלה מדרך הטבע, ירד ונפל לרשותם, אל ידברו ויזלזלו בו, וכסופו של דבר יהיה מקרר לשוב למקורו העליון, כי הוא יתברך לא יניח לנשמה קדושה כזו להשאר בשאל תחתית ובנוקבא דתהומא רבה.

הוסיף הדברי חיים כי גם בקרבו של אותו אורח מגרמניה שוכנת אחת מהנשמות הללו, אלא שהטמאה התגברה עליו בכל תקף, על פן הוא נהג בו כבוד, ולבסוף הוא עוד ישוב למעלתו ולמדרגתו הנשגבה.

סים נכדו הרה"ק **השפיע חיים** זיע"א ואמר, דברים נשגבים אלו אמר הדברי חיים, ודוקא משום שאנו לא במדרגתו הגבוהה ואיננו מבינים על נשמות בני אדם אם הם מהמעלות או מהפחותות, עלינו לנהג כבוד בכל איש יהודי גם אם הוא סר מן הדרך, ואלו את הגויים יש לשנא בכל תקף ובכללם את ההגויים וחסדי אמות העולם, כי שוכנות בקרבם נשמות טמאות מסטרא דשמאלה ולא יתכן שייגיעו לתכלית השלמות. (שפע חיים חורש"י תשמ"ב)

ניצנע משה אל ה' לאמר אל נא רפא נא לה (יב יג)

תוך כדי שיחה עם הרה"ק **האמרי אמת** זיע"א הזכיר לפניו הרה"ק **רבי מאיר יחיאל מאוסטראווצא** זיע"א שלא היה בקו הבריאות את עצמו בשמו ושם אמו, לבקשת ברכה לרפואה ממחלתו.

שאלו האמרי אמת, "הלא בגמרא ברכות (לד.) נאמר שכל המבקש רחמים על חברו אין צריך להזכיר שמו, שנאמר 'קל נא רפא נא לה', ולא קמדפר שמה דמרין, אם כך לשם מה הזכיר הרבי את עצמו בשמו ובשם אמו".

השיב הרבי מאוסטראווצא בשנינותו מיניה וביה, משה רבנו בקש בלשון 'רפא נא', שזה בגימטריא 'מרין יוכבד', שהוא שם החולה ושם אמה. (בית מאיר)

לכאורה צריך להבין, בשלמא עבדי אף על פי שאינו משה, מובן שאסור לדבר עליו כי הוא מעבדי ה', אבל מדוע צריך לכבד את משה אף אם הוא אינו עבדי.

אלא הענין הוא, כי בשמים ממעל ישנם נשמות גבוהות מאד מעולם האצילות שמפאת קדשתן ממעטים לשלח אותן לעולם הזה כדי שלא יתקלקלו, וכשהן פו יורדות לעולם, הן זוכות לשמירה דלעילא ולעזר מקדש, ויש להן סיעתא דשמיא שלא יבואו לידי פגם חלילה ושתהיה להם משיכה ותשוקה רק לדברים שבקדשה.

אך מאחר ומקרה שיהיה לכל אדם כח הבחירה לטוב ולרע באשר זוהי מעלתו ויתרונו על פני המלאכים, עושים היצר הרע וכחות הטמאה והסטרא אחרא פעולות גדולות ועצומות בכל כחם ותקף גבורתם, ללכד נשמות קדושות אלו ברשותם.

בעוד שעל נשמות פשוטות אינן נלחמות כל כך כי הם אינם נחשבות לנכס גדול עבורם, בכל הנוגע לנשמות גבוהות אלו ששקולים כנגד אלפי נשמות של אנשים פשוטים, הם נלחמות בכל כחם למען יעלה בידם ללכדם לרשותם.

באופן נדיר קורה שנשמות גבוהות אלו נופלות רח"ל לצד הטמאה, ואז מקרה צד הקדשה לעשות פעולות עצומות להצילן מבאר שחת, לדוגמא בעלמא, מרגלית שאינה שוה סכום גדול נופלת לתוך מקום זקמא ורפש, לא ילך האדם לברר ולחפש את המרגלית בתוך הרפש, אבל כשמדבר באבן יקרה בשוי עצום ורב, לא יהסס מלנבד במעמקי הצואה והזהמא, וינפה את כל הלכלוך עד שימצא את האבן היקרה.

כן הדברים אמורים בנשמות בני אדם, לא מניחים לנשמה קדושה גבוהה שנפלה לצד הטמאה וכלה מטנפת בעוונות חמורים, אף אם נפלה לחמשים שערי טמאה, אחרי מרוקם וצרוקם תחזור ותשוב למקור שרש עליון, והשי"ת המסבב כל הסבות חושב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח' (שמואל ב' יד יד).

על כן אדם שזכה לנשמה גבוהה מאוצר נשמות אלו, צריכים לנהג בו כבוד כי גם אם רחמנא לצלן הוא טנפה ולכלכה בזהמת החטא, הנשמה הנעלה תשוב בסוף למקור שרשה ולמעמדה הקודם.

המהר"ם א"ש נרגע בראותו כי אין לרבו קפידה עליו, אולם עדין תמה על פשר השמטת התאר "תלמידי" מן המכתב, והוא פנה אל רבו ואמר בצחות, "הבחנתי במכתב, כי הרבי הוא 'זקן' ששכח תלמידו, על משקל "תלמודו".

השיב החתם סופר, "חס ושלום, לא היתה לי כל פונה, אף לא חפצתי להיות מתכבד בקלון חברו ולומר כי אתה תלמידי, לגדל שיעור קומתך" (ספרא דמלכא)

ומדוע לא יראתם לדבר בעבדי במשה (יב ח)

מעשה היה אצל הרה"ק **הדברי חיים מצאנז** זיע"א, שנכנס אליו יהודי מגרמניה שכתעט לא ראו עליו את יהדותו, בהיותו לבוש במלבושי גויים וענוד שעון זהב, כשנכנס לקדש פנימה קם הדברי חיים לקראתו, קבלו בכבוד גדול, הביא לו כסא והושיבו בסמיכות אליו, ושוחח עמו על מעשיו ועל מסחרו.

הגם שהיהודי מגרמניה לא הפיר את שפת האידיש, הדברי חיים הפיר את השפה הגרמנית מהשנים שהיה סמוך על שלחן חותנו הרה"ק **הברוך טעם** זיע"א בלייפניק, ושוחח עמו בשפה זו.

היהודי ספר לדברי חיים שיש בבגדיו בית חרשת, הרבי שאל אותו מה עם שמירת שבת, והוא השיב שאת עקר המסחר והעסקאות הגדולות הוא עושה בשבת רח"ל, ואינו יכול לותר עליהם.

הדברי חיים בקשו שלכל הפחות ישכר בשבת רק פועלים וזכרים, כדי שלא יכשיל יהודים בחלול שבת, והוא הסכים לדבר, ובסיום שיחתם קם הדברי חיים ולוהו כשהוא יוצא עמו לרחובת של עיר ברב כבוד.

כמוכן שפל בני הבית ששהו במקום נרעשו מהדבר, ולא הבינו את מה שראו עיניהם, הרבי לא מצא עם מי לשוחח ואת מי לכבד, רק רשע ומחלל שבת בפרהסיא שבכלל לא נראה כיהודי.

כשנכנס הדברי חיים לבית אחרי שלוה את האורח לדרך וראה את ההמלה שנוצרה, הסביר למקרביו פשר הדבר ואמר, מובא במדרש (תנחומא צו יג) על הפסוק 'ומדוע לא יראתם לדבר בעבדי במשה', אינו אומר עבדי משה, אלא בעבדי במשה, כלומר בעבדי אף על פי שאינו משה וכן במשה אף על פי שאינו עבדי.

פרשת בהעלותך

ותשקע האש

בצדק קיבל הרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאליב זיע"א את תוארו: הצדיק החסידי הראשון שישב דירת קבע בארץ הונגריה. רבי יצחק אייזיק, תלמידם של צדיקי הדור השני והשלישי של החסידות, נולד בהונגריה ואף קבע את מקום מושבו בארץ זו. מכל קצוות ארץ נהרו חסידים ואנשי מעשה להסתופף בצל קדשו של הצדיק הנערץ שנודע במיוחד בשירי הקודש והדביקות אותם היה משורר בקול נעים ומרגש.

נוהג היה הרה"ק מקאליב לנסוע מעת לעת לערים ולכפרים כדי לשבות בהם את שבתו ואף להיות שם ימים נוספים במהלך השבוע. בהזדמנויות אלו היו באים אנשי המקום ומסתופפים בצל הקודש, שומעים לקול הרינה ולקול התפילה בתפילות בהן היה ניגש לפני העמוד ובשולחנות הטהורים אותם היה עורך.

אלו היו אנשים שלא היו יכולים להגיע בעצמם לקאליב, מכל סיבה שלא תהיה, ונפשם כמהה וצמאה למים החיים שנבעו מבארו של הרבי. הצעקה ללא מילים 'למה נגרע' הגיעה לאזני הרבי, והוא ירד מההר אל העם והגיע אליהם, כשהוא משפיע שפע של תורה ויראת שמים ומכניס בהם חיות חסידית.

באחד הכפרים ששמו אינו ידוע לנו, התגוררה קבוצה גדולה של יהודים כשרים ותמימים שביקשו גם הם ליהנות מזיו אורו של הרבי. הם שלחו אל הרבי נציג מטעמם וביקשו שיאיל נא לחון גם את פני הכפר בו הם מתגוררים. בערים ובעיירות רבות כבר הגיע הרבי, ואילו על הכפר שלהם, פוסח הרבי. מתחייבים הם לדאוג לכל צרכי הרבי ולהכין את כל 'סידורו של שבת', ובלבד שהרבי יגיע גם לכפר שלהם.

בסבר פנים יפות קיבל הרבי את בקשתם והודיע כי אכן: ביום חמישי שלפני 'שבת מברכים' הבאה הוא יגיע לכפר, ואף יישאר ליום או יומיים אחרי השבת, כדי שכל החפץ לדרוש ולשאול בעצתו או לקבל ברכתו, יוכל לעשות זאת במתינות וברוגע. אנשי הכפר התרגשו מאוד לשמע הבשורה הטובה, והחלו נערכים בכל כוחם לקראת השבת המרוממת.

הפעלתנים שבקרב אנשי הכפר חילקו ביניהם את העבודה הרבה. זה לקח על עצמו את ארגון מקום התפילות ועריכת השולחנות, זה דאג לאכסניה נוחה ומתאימה, ואילו

השלישי הבטיח לטפל בהכנת המאכלים והמשקאות כדי המלך.

כשנועדו יחד הגיעו למסקנה כי את שלש המשימות האלו הם יכולים להשיג אצל אדם אחד, תמורת תשלום נאות. הנה בקצה הכפר גר יהודי שחוכר משק גדול מהפריץ המקומי. במשק הגדול יש חדרים גדולים ומרווחים המתאימים גם לתפילה וגם לעריכת השולחנות, יש גם בית נאה המתאים לאכסניית הצדיק, ומהמטבח הגדול של המשק ניתן להכין את כל צרכי השבת, מדגים ארוכים אותם צדים מהנהר הסמוך, ועד ללפתן התפוחים האדומים הגדלים בפרדס הסמוך.

היהודי בעל המשק הסכים כמובן לארח את הצדיק, ובימים הסמוכים לבואו החל להתאים את המקום בקדחתנות רבה לאירוח החשוב. משרתים ניקו היטב את החדרים, ואנשי המטבח היו עסוקים בסירים המבעבעים, עם הבשר והדגים, ובתנורים בהם נאפו חלות ועוגות. נער צעיר שידיו רב לו בציר, הכין שלטים נאים עם הכיתוב "שאו שערים ראשיכם והנשאו פתחי עולם", "פתחו שערים ויבוא גוי צדיק", אותם תלו בכניסה למשק הגדול. כשמרכבתו של הצדיק ובני פמלייתו הגיעה אל הכפר, עמדו רבים בצדי הכביש וקבלו את פניו בכבוד וביקר. המרכבה עשתה את דרכה באיטיות, והכל שמחו בבואו של הרבי הנערץ. כולם עברו אצל הרבי לברכת 'שלום עליכם', ובתכונה רבה החלו להתארגן לקראת השבת המרוממת שאחד משיאיה יהיה "קבלת שבת", בה הרבי ישורר ממיטב נעימותיו וזמירותיו לכבוד שבת המלכה.

החדר הגדול היה מלא מפה אל פה בבני הכפר שסיימו זה עתה את תפילת מנחה בצייבור. הרבי התעטף בטלית וניגש אל העמוד לקבלת שבת. אין לשער ואין לתאר את רוממות המעמד כשהרבי כיבד את ה' מגרונם והטיב לשיר את שירי הכיסופים המרגשים, כשהקהל כולו שר איתו. הלילה כבר ירד, והרבי עדיין שר בנועם ובמתיקות.

ריח קלוש של שריפה החל להתפשט באוויר. תחילה נטו כולם שלא לשים לב אליו, אולם הריח התגבר יותר ויותר. לפתע נשמע קול הברה מפתח החדר: אחד ממשרתיו של היהודי בעל המשק בא לומר ששריפה גדולה פרצה במחסן התבואות הענק של בעל המשק, וכי להבות אש משתוללות במקום. אין סכנת חיים, אמר המשרת, שכן המחסן מרוחק מהמשק, אולם הפסד ממון ענק יש שם.

בעל המשק שעומד היה בכותל המזרח, במקום של כבוד סמוך לרבי, שמע את הדברים שאמר המשרת, ואיבד את עשתונותיו לחלוטין. הוא ידע שהמחסן שווה הון רב, ומחמת שאינו מבוטח לשריפה - הוא עתיד להפסיד סכום עצום. בעל המשק קפץ ממקומו וניסה לפלס לעצמו דרך החוצה, לרוץ אל המחסן הבוהר ולנסות לכבות את האש ולהציל ככל האפשר.

באותו הרגע ממש הסיט הרבי מקאליב את עיניו וראה את בעל המשק מנסה לצאת החוצה. הרבי הבין היטב את כוונתו: בהול הוא על ממונו. בבהלתו הגדולה מבקש הוא לצאת ולהציל את רכושו מפני הדליקה, והרי הוא כשוכח עיקר שבת. הנסיון הגדול משכיח ממנו כי אסור לו לכבות את האש ולעסוק בהצלת התבואות.

באותו חלקיק שניה בו הבחין הרבי בבעל המשק המנסה לצאת החוצה, ניגש אליו הרבי במהירות, אחז בידו כעוצרו ממרוצתו, ואמר לו: יקירי וחביבי, בא ואספר לך סיפור נפלא אשר היה עם הרה"ק רבי זושא מאניפולי זיע"א.

עצבני היה האיש עד מאוד, רכושו עומד ונשרף מולו, אך כל ברירה אחרת לא הייתה לו. הרבי אחז בידו, וכל הקהל הצטופף סביבם כדי לשמוע את הסיפור החסידי המעניין אותו החל הרבי לספר בנעימות רבה כי כיד ה' הטובה עליו.

מצות שימוש תלמידי חכמים הייתה חביבה מאוד על צדיקי החסידות, וכבר שמענו על רבינו אור שבעת הימים הבעל שם טוב הקדוש זיע"א אשר ביקש לשמש בגופו את גאוני דורו. גם הרה"ק רבי זושא מאניפולי מבקש היה לעשות זאת, ובשל כך הוא נטל על עצמו, בהיותו מסתופף בצל קדשו של רבו הגדול, הרה"ק המגיד הגדול ממעזריטש זיע"א, את תפקיד הסקת התנור בחדשי החורף.

תפקיד זה החל מביקוע גזרי העצים לפיסות מתאימות, המשיך בהכנסתם בצורה נכונה לתנור והבערת האש, וכמובן, דאגה תמידית שהתנור ישמור על טמפרטורה נכונה ונעימה בבית הגדול. שהחום לא יכביד מדי, ושהקור לא יהיה להיכנס. בכל יום ויום היה רבי זושא מגיע בשעות המוקדמות של הבוקר, ומכין את התנור בהתאם למזג האוויר של אותו יום.

רק לקראת השבת היה רבי זושא מכין את התנור ביום שישי אחר הצהריים. בשעה

שבת היום! עליך לחשוב כאילו כל מלאכתך עשויה! אל תלך למחסן התבואות כלל עד צאת השבת, ובכלל הסר דאגה זו מליבך. ראית כי השם הטוב היה בעזרך והאש כבתה. האמן ותבטח כי הכל על מקומו יבוא בשלום.

בעל המשק קיבל את עצת הצדיק מקאליב, ובמשך כל השבת אפילו לא התקרב אל מחסן התבואות. השבת כולה עברה בהתרוממות הרוח ובשמחה עצומה, כשכולם משתתפים בתפילות הנרגשות ובעריכת השולחנות הטהורים. בעל המשק שהיה נוכח בנס המופלא שקרה לו, ובכך שהרבי סייע בידו בניסיון הקשה שהזדמן לו והצילו מלחלל את השבת, העלה מהמרתף שמתחת ביתו בקבוקי יין משובחים וחביות בירה לרוב והניחם על שולחנו של הצדיק לשמחת החסידים כולם.

רק לאחר צאת השבת ואכילת סעודת 'מלוה מלכה' יחד עם הרבי ברוב עם, סעודה גדולה שאף אותה הכין בעל המשק בהרחבה רבה לכל החסידים, יצא בעל המשק עם משרתיו אל מחסן התבואות כדי לנסות ולאמוד את נזקי האש הענקית שבערה שם בכניסת השבת.

אלא שבעל המשק לא האמין למראה עיניו. האיש הופתע לגלות בלב המחסן תופעה פלאית ביותר: חריץ עגול וגדול היה שם, כמין בור עמוק בתוך האדמה, והוא שחור משחור, מפויח לחלוטין, ונראה היה כאילו אל תוכו שקעה האש הגדולה ודעכה כליל. כשהרבי אמר 'ותשקע האש' היא אכן שקעה אל תוך האדמה ונעלמה שם. גם הנזק הכספי, ראה בעל המשק, היה מועט מאוד, האש לחכה מעט קש וגבבא, ממאכלי הבהמות שהיו שם, ואילו בסחורה היקרה והמשובחת, היא לא נגעה כלל.

על הפסוק (במדבר יא ב): **"וַיִּצְעַק הָעָם אֶל מֹשֶׁה וַיִּתְפַּלֵּל מֹשֶׁה אֶל ה' וַיִּתְשַׁקֶּע הָאֵשׁ, הַגִּיד כִּי אֲדַמּוּר מִתּוֹלְדוֹת אֶהְרֹן שְׁלִיטָא" (רעוא דרעוין' פרשת בהעלותך תשע"ה):** מכאן למדנו דעת ותבונה, שאפילו אחר שיצאה אש מאת ה', כיון שהיה מקום לדין לחול עליו, אף על פי כן, כאשר האדם מתעורר לתשובה ממתיק הדין ומתעורר רחמים עליו, שכל החטא היא רק לפי שעה ובמקרה בעלמא, אבל בפנימיות לבבו דבוק הוא עם ה' אלקיו. ולזה **וַיִּתְפַּלֵּל מֹשֶׁה אֶל ה' וַיִּתְשַׁקֶּע הָאֵשׁ, וַאֲפִילוּ שְׁלֵא הִיָּתָה תְּשׁוּבָה מַעֲוֵלָה כָּל כָּךְ, שְׁעִדִּין הוֹצֵרוּ לְאִזְהָרָה וְלֹאֹת שְׁלֵא יִחְזְרוּ לְסוּרָם, אִף עַל פִּי כֵן וַתִּשְׁקַע הָאֵשׁ. וְלִכֵּן גַּם כֹּאשֶׁר רֹאֵה אָדָם שְׁחָלִילָה מִדַּת הַדִּין מִתּוֹחָה, לֹא יִתְיַאֵשׁ מִן הָרַחֲמִים וְכֹאשֶׁר יִתְעוֹרֵר לְתְּשׁוּבָה כִּפִּי עֲרֹכוּ יוֹמֵתֵק הַדִּין וַתִּשְׁקַע הָאֵשׁ.**

די היה לבני הבית בדקות ספורות כדי להבין שקולותיהם לרבי זושא הם כקול קורא במדבר. הם צווחים מלוא גרונותיהם, ואילו רבי זושא כלל אינו שומע. הם הבינו כי אם יש את רצונם להציל את הבית, עליהם להפשיל שריוולים ולכבות בעצמם את הדליקה.

למרות שהשעה כבר הייתה קרובה לשבת, ולמרות שהם כולם לבשו בגדי שבת, החלו להביא דליי מים גדולים ולשפוך על השריפה ועל התנור, עד שלאחר כמה דקות הם התחילו להשיג שליטה על האש, אך היא עדיין לא כבתה.

או אז ניגשו בני הבית לפינה שבה ישב רבי זושא בדביקותו כאילו לא קרה דבר, וצעקו אל תוך אָזְנוֹ: זושא, הבית בוער באש! אש ענקית יצאה מהתנור שהדלקת וכמעט שהבית כולו בער באש! אנו מנסים להשתלט על האש, ואתה אינך שומע כלום! התעורר נא וטול חלק בכיבוי האש.

או אז ננער רבי זושא מדביקותו העצומה. נראה היה כאילו הוא הגיע מהעולמות העליונים בהם שהה עד כה. הוא לא ממש הבין את שאמרו לו, והם זעקו לו זאת שוב פעם נוספת: זושא, הבית בוער באש!

התגובה של רבי זושא הייתה מפתיעה: אש אתם אומרים?! וכי מה בכך שיש כאן אש, והרי פסוק מפורש הוא בתורה, בפרשת בהעלותך 'ותשקע האש'!

עוד רבי זושא מוציא את צמד מילים אלו של 'ותשקע האש' מפיו, וכאילו במטה קסם האש שקעה אל תוך מקומה, כאילו חזרה אל תוך התנור, הוא מקומה הטבעי, ורבי זושא המשיך באמירת מזמורי התהילים ובהכנותיו הנעלות לקבלת פני שבת המלכה, כשפניו להבים באור עליון.

סיים הרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאליב את סיפורו המעניין של הרה"ק רבי זושא מאניפולי, בעודו מחזיק עדיין בידיו של בעל המשק שכמעט ולא ידע את נפשו, והפטיר באגביות: כשם שרבי זושא מאניפולי אמר "ותשקע האש" כך גם אני אומר "ותשקע האש". הבה ונמשיך יחד לשיר ולרנן לכבוד שבת מלכתא...

לא חלפו דקות ספורות ומשרתיו של בעל המשק נזעקו וחזרו אל החדר בו התקיימו התפילות וצעקו בקול גדול: האש כבתה בדרך פלא! נזק קטן נעשה למחסן התבואות, אבל רובו ככולו ניצל! המשרתים סיפרו כי הם לא התקרבו אל האש הגדולה, לא ניסו לכבותה, והנה, לפתע פתאום, הם רואים את האש שוקעת מאליה ונעלמה.

הרה"ק מקאליב נתן עצה טוב לבעל המשק:

שלפני שבת היה רבי זושא מגיע לביתו נאווה קודש של המגיד, נושא עמו כמות גדולה של עצים, כזו שתספיק לכל השבת, ומכין את התנור כראוי. כך גם היה באותה השבת שעליה נסוב סיפורנו, כשמיד לאחר שהכין את התנור, התיישב להכין את עצמו בהכנה דרבה לקראת שבת מלכתא.

רבי זושא כבר היה לבוש בבגדי שיראין של שבת, החזיק בידו ספר תהלים קטן והחל לומר את זמירותיו של דוד המלך במתיקות רבה ובאש שלהבת קודש.

אין לדעת מה בדיוק אירע בתנור, ייתכן שכמות העצים שהוכנסה לתנור לא הייתה נכונה ויתכן שצורת הנחתם הייתה שגויה, תיתכן גם סיבה אחרת שלא נודעה. הסיבה אינה משנה, שכן התוצאה הייתה מבהילה ביותר. אש ענקית פרצה החוצה מתוך התנור והחלה מלחכת את כל אשר בדרכה. האש אחזה בכסאות ובשולחן הגדול שהיה בחדר, והחלה מטפסת אל עבר התקרה.

החום העצום שהשריפה גרמה, יחד עם ריח החריכה וקולות הפצפוף, הסבו את תשומת לבו של אחד מבני הבית שהיה בחלקו השני של הבית. הוא רץ במהירות אל החדר, ונחרד לראות את המחזה הבלתי יאומן. אש ענקית יוצאת מהתנור ואוכלת את רהיטי הבית, ולמעשה מעמידה את כל הבית בסכנה אמיתית.

וכאילו בחזיון תעתועים מדובר, האיש גם רואה שבפינת החדר, זה שהאש דולקת בו בעוז, יושב לו רבי זושא, שקוע בתוך ספר תהלים קטן וכולו דביקות עם אביו שבשמים. הוא אינו רואה כלום, אינו שומע כלום, אינו מריח כלום, כי מופרש ומובדל הוא מכל ענייני העולם הזה. הוא כלל אינו מבחין בסכנה המיידית שנסקפת לו מהשריפה ובסכנה לכל קיומו של הבית.

האיש שראה זאת התחיל לצווח ככרוכיא: הוי, זושא, הוי זושא, שריפה ענקית בבית! אש גדולה יצאה מתוך התנור שהבערת, והנה אתה בסכנה גדולה. לשמע צעקותיו וצווחותיו של האיש נזעקו ובאו עוד מבני הבית, ואף אנשים מחוץ לבית שהבחינו בלהבות היוצאות מהחלון. אף הם החלו צועקים בקול רעש גדול על אודות השריפה המשתוללת בבית.

היחיד שעדיין לא הבחין בכך היה רבי זושא בעצמו. כל מעייניו היו נתונים לפרקי התהלים אותם אמר ברגש רב, נפשו רוחו ונשמתו היו דבוקים באביהם שבשמים, ונראה היה עליו כאילו הוא אינו מצוי בעולם הזה כלל. הצעקות גברו לעבר רבי זושא: רבי זושא, הבית בסכנה, האש משתוללת. אך רבי זושא לא שמע כלום.